

VROUWENOPVANG

OVERIJSSSEL

Werken met vrouwenhandelslachtoffers

*Linda Wellinga
Voorjaar, Mei 2008*

*Christelijke Hogeschool Windesheim
Maatschappelijk Werk en Dienstverlening*

VROUWENOPVANG

OVERIJSS

Werken met vrouwenhandelsta

*Linda Wellinga
Voorjaar, Mei 2008*

*Christelijke Hogeschool Windu
Maatschappelijk Werk en Dienst*

*Scriptie begeleider:
Wendy Borninkhof*

Voorwoord

Voor u ligt mijn scriptie die ik geschreven heb als afstudeeropdracht vanuit Hogeschool Windesheim. In 2003 ben ik begonnen aan de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (MWD). Het laatste jaar van de opleiding staat in het teken van afstuderen. Een vereiste aan alle studenten is dat zij een scriptie schrijven waarin zij onderzoek doen naar een bepaald thema. In eerste instantie wilde ik een onderzoek gaan uitvoeren in Suriname. Op het laatste moment bleek dit niet haalbaar. Als snel kwam ik met het idee een onderzoek te doen in de organisatie waar ik na een jaar stage nu als vaste medewerker in dienst ben; stichting Vrouwenopvang Overijssel.

Lang nadenken over het onderwerp hoefde ik niet. Vrouwenhandel is een thema dat ik vaak tegen ben gekomen tijdens mijn stage en diepe indruk op mij heeft gemaakt. De verhalen van de vrouwenhandelslachtoffers maakten dat ik mij verdrietig, boos en onmachtig als beginnend hulpverlener en persoon voelde. Steeds weer realiseerde ik mij dat deze vrouwen hulp en aandacht nodig hebben. Het Nederlands beleid erkent de slachtoffers niet tot het moment dat de daders veroordeeld zijn. Hoe moet je je als vrouwenhandelslachtoffer voelen als iedereen twijfels en vraagtekens zet bij je verhaal? Wat moet je doen als je in een land waarvan je de taal niet spreekt en de wetgeving niet kent door de politie bevrijd wordt van je handelaren en je er alleen voor staat? Je niet op de hoogte bent van je eigen situatie, omgeving en mogelijkheden?

Stichting Vrouwenopvang Overijssel vangt deze slachtoffers op. Zij bieden rust en een veilige omgeving. Wat heeft deze organisatie verder te bieden aan deze groep vrouwen? Hoe ziet de hulpverlening eruit en vooral; helpen wij hier de slachtoffers mee?

Hier wilde ik achter komen en dat is mij gelukt.

Enorm gemotiveerd ben ik aan de slag gegaan. Ik had er zin aan! Na enkele boeken, tijdschriften en informatie vergaard te hebben zette in de eerste letters op papier. De eerste periode van schrijven en onderzoek doen in verschillende literaire stukken verliep voorspoedig. Ik wist precies wat ik wilde en kon het ook zo op papier krijgen. Tot het moment toen bleek dat afstuderen in de gegeven tijd niet mogelijk leek. Ik had veel tijd verloren door het opstarten van het onderzoek in Suriname wat niet haalbaar bleek. Ook andere onderdelen van de opleiding bleken niet zo te gaan zoals ik gehoopt en verwacht had. Ik had studievertraging opgelopen waardoor mijn scriptie op een lager pitje kwam te staan. Uiteindelijk heb ik mijzelf weer weten te motiveren en ook mijn scriptiebegeleidster Wendy Borninkhof gaf mij net op tijd het zetje dat ik nodig had om weer blij en enthousiast te worden over mijn scriptie.

In dit voorwoord wil ik tenslotte nog mijn dank uitspreken. Op de eerste plaats mijn collega's die zich allemaal beschikbaar hebben gesteld voor mijn onderzoek. Wendy Borninkhof, die mij inzichten, feedback en begeleiding in het helle proces heeft geboden.

Daarnaast alle mensen die interesse hebben getoond, mijn frustraties hebben aangehoord en aangeboden hebben te helpen waar nodig.

Linda Wellinga

Zwolle, voorjaar 2008

Inhoudsopgave	Pagina
Inleiding en probleemstelling	1
Vraagstelling en operationalisering	2
Doelstelling en leeswijze	3
Deel 1: Literatuuronderzoek	
1 Definitie Vrouwenhandel	4
1.2 Vormen	4
1.2.1 Horeca	5
1.2.2 Huishoudelijk werk	5
1.2.3 Prostitutie	5
1.3 Cijfers en omvang	6
1.4 Kenmerkende aspecten van vrouwenhandel	7
1.4.1 Misleiding	7
1.4.2 Versterken van de afhankelijkheid	8
1.4.3 Geweld	8
1.5 Tactieken	9
1.5.1 Dept-binding	9
1.5.2 Verdeel en heers	9
1.6 Netwerken	10
1.7 Gevolgen voor de slachtoffers	10
1.7.1 Sociale gevolgen	11
1.7.2 Psychische gevolgen	11
1.8 Nederlands beleid vrouwenhandel	12
1.8.1 De B-9 status	13
1.8.2 De status	13
1.8.3 Bedenktijd	14
1.8.4 Valkuilen	14
1.8.5 Aangifte en een tijdelijke verblijfsvergunning	14
1.8.6 Procedure van begin tot eind	15
1.8.7 Actueel beleid slachtoffers van uitbuiting	17
2 Hulpverlening	18
2.1 Vrouwenopvang Overijssel	18
2.1.1 Visie	18
2.1.2 Missie	18
2.1.3 Doelstelling	18
2.1.4 Aanbod	19
2.1.5 Crisisopvang	19
2.2 Methodieken	20
2.2.1 Crisismethodiek	20
2.2.2 Toekomstgerichte methodiek	22
2.3 Opname vrouwenhandelslachtoffers	24
2.3.1 Beleid opname vrouwenhandelslachtoffers	24

Deel 2: Veldonderzoek		
3	Kwalitatief survey- onderzoek	25
3.1	Onderzoekspopulatie	25
	3.1.1 Dataverzamelingsmethode	25
	3.1.2.Focused interview	25
3.2	Topics	25
	3.2.1 Sub-topics	26
3.3	Datapreparatie	26
3.4	Operationalisering	26
3.5	Rapportage	26
3.6	Resultaten interviews	27
3.7	Kernpunten veldonderzoek	30
Deel 3: Analyse		
	Analyse	31
Deel 4: Samenvatting		
	Samenvatting	34
Deel 5: Conclusie		
Deel 6: Aanbevelingen		35
Conclusie		36
Aanbevelingen		36
Literatuurlijst		37

Inleiding

Ik krijg als stagiaire bij de crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel een nieuwe cliënte toegewezen. Het is de bedoeling dat ik als lerend hulpverlener de cliënte zal begeleiden tijdens haar verblijf binnen de crisisopvang. Alle cliënten verblijven ongeveer 6 weken in de crisisopvang om geïndiceerd te worden voor een vervolg traject, zo ook mijn nieuwe cliënte. Ik maakte kennis met Nicky, een mooie jonge Afrikaanse vrouw en liet haar, haar verhaal vertellen. Nicky woonde met haar moeder, oma en zusjes in een dorp in Nigeria. De oma van Nicky besnijdt illegaal jonge Afrikaanse meisjes. Door ouderdom was Nicky's oma niet meer in staat om dit werk verder voort te zetten en er werd besloten dat Nicky de taak van haar oma moest overnemen. Nicky is zelf door haar oma verplicht besneden en dit was een zeer traumatische ervaring voor Nicky. Weigeren was geen optie dus besloot Nicky te vluchten naar de stad. Tijdens haar reis naar de stad kwam Nicky een man tegen waar zij haar verhaal kon doen. De man had medelijden met Nicky en vertelde haar dat hij haar zou helpen. Nicky kon met deze man mee reizen naar Europa om daar een goed en eerlijk bestaan op te bouwen. Nicky besloot op dit aanbod in te gaan en reisde met de man mee naar Europa. Toen Nicky in Nederland aankwam werd zij door de man meegenomen naar een hotel waar zij tot rust kon komen en zich kon wassen. Ongeveer vijf uur nadat Nicky aangekomen was in Nederland kreeg zij bezoek van drie mannen. Deze mannen waren vrienden van de man die Nicky meegenomen had naar Nederland. De vrienden van de man zouden Nicky gaan helpen aan een baan en een woning. Enkele minuten nadat de man die Nicky geholpen had weg ging, veranderde de situatie direct. Nicky werd door de mannen verkracht en meegenomen naar een woning. Nicky heeft 3 weken opgesloten gezeten in de woning waar zij verkracht werd door verschillende mannen. Na 3 weken had Nicky "het vak" geleerd en werd in een bordeel ondergebracht. Nicky was kansloos, ze kende de taal niet en wist niet waar zij terecht was gekomen. Nicky kwam als maagd aan in Nederland en begreep niet wat haar overkwam, laat staan wat zij in het bordeel te zoeken had. Tijdens een inval door de politie is Nicky ontdekt en meegenomen. Op het politiebureau heeft zij met behulp van een tolk haar verhaal gedaan. Nicky was slachtoffer van vrouwenhandel en werd opgevangen door Comensha¹ en die hebben voor Nicky een plek gevonden in Zwolle, bij de Vrouwenopvang....

Probleemstelling

Deze scriptie over vrouwenhandel schrijf ik naar aanleiding van mijn ervaringen die ik heb opgedaan tijdens mijn stage bij de Vrouwenopvang. Ik heb stage gelopen bij Vrouwenopvang Overijssel, locatie crisisopvang.

Tijdens mijn stage heb ik te maken gehad met vrouwenhandelslachtoffers. Ik kreeg het idee dat de reguliere hulpverlening niet altijd goed aansluit bij vrouwenhandelslachtoffers en haar problemen. Vrouwenhandelslachtoffers worden door Comensha opgevangen en Comensha zoekt voor deze vrouwen een geschikte opvangmogelijkheid. Comensha gebruikt de crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel om deze vrouwen op te vangen.

Comensha verzorgt na verloop van tijd voor deze vrouwen de doorverwijzing dat in andere gevallen een taak is van de casemanager.

De hulpverlening op de crisisopvang start bij binnenkomst van de cliënt, terwijl de verantwoordelijkheid voor de hulpverlening ligt bij Comensha.

Het hoofddoel van de crisisopvang ligt op het bieden van een veilige omgeving en het geven van een indicatie wat betreft zorg die de cliënt nodig heeft haar zelfstandige leven weer op te pakken. Ik heb gemerkt dat werken naar dit doel voor cliënten uit de vrouwenhandel niet altijd na te streven is, mede omdat de verantwoordelijkheid bij Comensha ligt en de hulpverlening ook door Comensha en de politie opgepakt wordt. Cliënten die slachtoffer zijn van vrouwenhandel volgen hetzelfde hulpverleningstraject als de vrouwen die gevlucht zijn voor huiselijk geweld. Ik vraag mij af of de hulpverlening die de crisisopvang biedt wel aansluit bij de problematieken van vrouwenhandelslachtoffers.

¹ Comensha: was voorheen bekend als Stichting tegen vrouwenhandel

Vraagstelling

Mijn vraagstelling luidt als volgt;

"Hoe sluit de hulpverlening aan die afdeling crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel biedt aan vrouwenhandelslachtoffers?"

Operationalisering

Stichting Vrouwenopvang Overijssel

Stichting Vrouwenopvang Overijssel heeft als hoofddoel het bestrijden van relationeel geweld. Zij streven naar het bieden van een leven zonder geweld, ongeacht etnische, religieuze of culturele achtergrond aan vrouwen en eventuele kinderen. Met de term Vrouwenopvang die ik in deze scriptie gebruik, doel ik op de stichting Vrouwenopvang Overijssel.

Crisisopvang

Stichting Vrouwenopvang Overijssel heeft verschillende locaties, onder andere de locatie crisisopvang, **De** crisisopvang biedt de eerste opvang aan slachtoffers van relationeel geweld.

Hulpverlening

De hulpverlening op de crisisopvang staat in het teken van het indiceren van de slachtoffers voor de komende hulpverlening.

Deze hulpverlening komt voort uit werken met verschillende methodieken en methoden.

Vrouwenhandelslachtoffers

Met de term vrouwenhandelslachtoffers doel ik op alle niet Nederlandse slachtoffers van sociaal-economische uitbuiting met behulp van dwang, misleiding of geweld in allerlei arbeidssectoren, waaronder horeca, huishoudelijk werk en prostitutie.

Doelstelling en leeswijze

Met deze scriptie hoop ik duidelijkheid te krijgen over de werkwijze van de vrouwenopvang, locatie crisisopvang met vrouwenhandelslachtoffers. Het is mijn doel om vanuit de literatuur en door middel van interviews met de casemanagers van de crisisopvang duidelijk te krijgen of de hulpverlening die afdeling crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel biedt aan vrouwenhandelslachtoffers aansluit. Ik hoop dat ik naar aanleiding van mijn scriptie mijn onderzoeksgegevens en eventuele suggesties ten aanzien van de hulpverlening kan voorleggen aan Vrouwenopvang Overijssel. Ik zou graag zien dat er kritisch gekeken wordt naar mijn onderzoeksresultaten en eventuele aanpassingen gedaan worden naar aanleiding van mijn conclusie. De vraagstelling die ik gekozen heb, is relevant voor het maatschappelijk werk, omdat het probleem van vrouwenhandel steeds groter wordt en er veel instellingen zijn die te maken krijgen met vrouwenhandelslachtoffers.

Enkele instellingen die te maken hebben en/of krijgen met deze cliënten zijn;

- COMENSHA
- AZC
- FIOM
- Algemene crisisopvang
- Vrouwenopvang
- Vluchtelingen werk
- Sociale Dienst
- IND/Justitie/Politie

Leeswijze

Mijn scriptie is onderverdeeld in een aantal hoofdstukken. Wat ik belangrijk vind is dat de lezer van mijn scriptie geïnformeerd over wat vrouwenhandel inhoudt en wie de slachtoffers zijn. Daarnaast wil ik graag laten zien hoe de hulpverlening bij de Vrouwenopvang Overijssel eruit ziet aan vrouwenhandelslachtoffers. De stem van de medewerkers van de Vrouwenopvang Overijssel, locatie crisisopvang vind ik belangrijk omdat zij degenen zijn die vrouwenhandelslachtoffers begeleiden. In het eerste deel van mijn scriptie schrijf ik vanuit de literatuur, het tweede deel van mijn scriptie bestaat uit veldonderzoek. Uiteindelijk zal ik afsluiten met mijn conclusies en aanbevelingen.

Deel 1: Literatuuronderzoek

1 Definitie vrouwenhandel

Wat is de definitie van vrouwenhandel? Zoekend in verschillende bronnen naar de definitie van vrouwenhandel stuit ik alleen op mensenhandel. In de *rapportage van de nationaal rapporteur mensenhandel* (Korvenius, 2004) wordt alleen gesproken over mensenhandel. Er wordt gesproken over verschillende slachtoffers, landen van herkomst en vrouwen. Franssen (1994) spreekt over vrouwenhandel en de slachtoffers, maar ook zij heeft geen duidelijke definitie. Comensha benoemt dat mensenhandel de sekse neutrale aanduiding is van vrouwenhandel.

De nationaal rapporteur omschrijft mensenhandel als; "alle vormen van sociaal- economische uitbuiting met behulp van dwang, misleiding of geweld in allerlei sectoren, waaronder de horeca, huishoudelijk werk en de prostitutie" (Korvenius, 2004, p3).

Comensha omschrijft de definitie van vrouwenhandel naar aanleiding van de B-9 status als; "vrouwen die door; dwang, geweld, of een andere feitelijkheid of door dreiging met geweld of een andere feitelijkheid, door; afpersing, fraude, misleiding, dan wel door misbruik van uit de feitelijke omstandigheden voortvloeiend overwicht door misbruik van een kwetsbare positie of door het geven of ontvangen van betalingen of voordelen om de instemming van een persoon te verkrijgen die zeggenschap over de ander heeft, werft, vervoert, overbrengt:, huisvest of opneemt met het oogmerk van uitbuiting van die ander of de verwijdering van dienst organen" (b-9- regeling.info» 2007» Artikel 273f Wetboek van strafrecht, uitgelegd: lid 1 onder 1).

In deze scriptie wil ik gebruik maken van de definitie van de nationaal rapporteur, dan wel aangepast op vrouwen. De uiteindelijke definitie van vrouwenhandel die ik in deze scriptie zal gebruiken is; *alle vormen van sociaal- economische uitbuiting van niet Nederlandse vrouwen met behulp van dwang, misleiding of geweld in allerlei arbeidssectoren, waaronder horeca, huishoudelijk werk en prostitutie.*

1.2 Vormen

Volgens Franssen (1994) is vrouwenhandel een vorm van vaak internationaal georganiseerde criminaliteit, die inspeelt op de slechte sociaal economische positie waar sommige vrouwen zich in bevinden. Een deel van deze vrouwen komen uit minder welvarende landen als bijvoorbeeld Nederland. Vrouwen uit minder welvarende landen proberen een beter bestaan te vinden door te migreren naar meer welvarende landen. Vooral west- Europa is een werelddeel! waar deze vrouwen veel naar toe trekken. Zij hopen iets van hun leven te kunnen maken en zich te bevrijden uit de kansarme maatschappelijke positie waarin zij zich bevinden.

Juist deze mensen en vrouwen in het bijzonder lopen het risico in handen te vallen van malafide organisaties en/ of criminele netwerken en personen die migranten langs semi- legale² of illegale wegen welvarende landen binnensmokkelen en aan het werk helpen. Verschillende bronnen (Politie en Justitie, 2007) vermelden dat ook Nederlandse vrouwen worden slachtoffer van vrouwenhandel die door, net als de migranten uit minder welvarende landen, in handen te vallen van vaak criminele netwerken en/of personen.

De meeste van deze slachtoffers komen volgens Korvenius (2004) terecht in het circuit van niet gelegaliseerde arbeid. Dit wil zeggen dat de slachtoffers aan het **werk** gaan in een arbeidssector die illegaal is en/ of waar de werknemers niet beschermd worden bijvoorbeeld door middel van een CAO of vakbond.

In de volgende paragrafen ga ik dieper in drie zogenoemde arbeidssectoren te verstaan; horeca, huiselijk werk en prostitutie.

² Semi- legale: toeristen- of artiestenvisa, papieren huwelijken

1.2.1 Horeca

Tijdens mijn werk als casemanager bij de Vrouwenopvang ben ik meerdere malen in contact geweest met vrouwenhandelslachtoffers die in de horeca werkzaam zijn geweest. Voor ik mij verdiept had in de vrouwenhandel problematiek dacht ik dat alle vrouwenhandelslachtoffers werkzaam zijn in de prostitutie. Tijdens de begeleiding van een vrouwenhandelslachtoffer kwam ik erachter dat zij niet werkzaam was in de prostitutie maar in de horeca. Deze mevrouw was uit Bulgarije naar Nederland gekomen om hier in de horeca te gaan werken. Zij werd door een malafide organisatie uit Bulgarije geholpen hier aan het werk te kunnen. Zij werkte in een café voor **€100,-** per week. De recherche kwam en heeft haar opgepakt en bij Comensha aangemeld. Vanuit Comensha is zij bij de Vrouwenopvang gekomen. Mijn cliënte had werkelijk geen idee waarom zij opgepakt is en in de Vrouwenopvang terecht is gekomen. Op hulp zat zij helemaal niet te wachten, want volgens haar was er niets aan de hand en had helemaal geen hulp nodig. Waarom is zij dan toch slachtoffer van vrouwenhandel?

Korvenius (2004) spreekt in zijn boek *Mensenhandel* over hoe fundamentele rechten van anderen op grove wijze worden geschonden, zo ook bij mijn cliënte. Zij werkte vrijwillig in de horeca maar werd zwaar onder betaald. Op deze manier werd er inbreuk gedaan op haar fundamentele rechten. Mijn cliënte is een voorbeeld van vele slachtoffers die veel en zwaar werk verrichten in de horeca en niet krijgen waar zij recht op hebben. Vaak zijn de arbeidsomstandigheden zwaar. Veel vrouwen werken 12 uur per dag of meer, zonder pauze of een vrije dag. Zeven dagen werken voor veel te weinig geld is een schending van fundamentele rechten en dus kun je gezien worden als vrouwenhandelslachtoffer. Wanneer de vrouw uitgelegd wordt wat er aan de hand is kan zij kiezen om deel te nemen aan het strafonderzoek of terug te keren naar huis. Deze keuze kan zij maken in een opvang zoals crisisopvang. Zij heeft 3 maanden bedenktijd om een keuze te maken. In hoofdstuk 1.8 ga ik verder in op het Nederlandse beleid ten opzichte van vrouwenhandel.

1.2.2 Huishoudelijkwerk

Een tweede arbeidssector waar vrouwenhandelslachtoffers werkzaam kunnen zijn is in huishoudelijk werk. Vrouwen worden in hun land van herkomst geronseld en naar Nederland gebracht om hier zwaar onderbetaald, als hulp in de huishouding te werken. In het land van herkomst verdienen de vrouwen vaak nog niet de helft van wat haar hier betaald wordt. De vrouw is tevreden met haar baan terwijl wij hier in Nederland zaken wettelijk geregeld hebben zoals het minimumloon. Als een werkgever zich niet houdt aan de Nederlandse wetgeving dan is hij of zij strafrechtelijk vervolgbaar. De werknemer, de vrouw die voor haar doen goed betaald huishoudelijk werk doet, is in dit geval slachtoffer. Vaak zijn deze slachtoffers helemaal niet bewust van het feit dat zij slachtoffer van uitbuiting zijn en ook nog eens slachtoffer van vrouwenhandel. Deze vrouwen worden door de politie aangemeld bij Comensha die vervolgens een opvang voor hen regelt. De vrouwen hebben vaak geen idee wat er allemaal aan de hand is en komen zonder dat ze er erg in hebben in de mallemlaan van juridische procedures en hulpverlening (Franssen, 1994).

1.2.3 Prostitutie

Prostitutie is een arbeidssector waar veel vrouwenhandelslachtoffers te werk gesteld worden. Er zijn vrouwen die ervoor kiezen om in de prostitutie te gaan werken, maar ook velen doen dat niet. Zij worden in hun land van herkomst niet op de hoogte gesteld dat zij in Nederland in de prostitutie terecht komen. Er wordt de vrouw ander werk voorgesteld zoals de horeca of huishoudelijk werk. Er zijn vele boeken geschreven over vrouwenhandelslachtoffers die moeten werken in de prostitutie en er is in Nederland een speciale eenheid van de recherche die zich concentreert op deze vorm van mensenhandel, de zogenaamde mensensmokkel en prostitutieteam (politie 2007).

Wat volgens Franssen (1994) kenmerkend is aan vrouwenhandel, zeker met betrekking tot: prostitutie, is de dwang die op de vrouwen uitgeoefend wordt. Hierbij valt te denken aan het verplicht worden tot het ontvangen van klanten, het afstaan van hun inkomsten en lange werkdagen. In hoofdstuk 1.5 ga ik verder in op de tactieken die handelaren gebruiken.

"Vol vertrouwen reisde ik in december 1995 naar Nederland om er tijdelijk als au pair te gaan werken. Daar kwam niets van terecht, want ik bleek onder valse voorwendselen te zijn verkocht en werd gedwongen in de prostitutie geld te verdienen."
(Anna Ziverte* 2005* pagina 5)

1.3 Cijfers en omvang van vrouwenhandel

- **Cijfers**

Er zijn bij Comensha verschillende cijfers wat betreft vrouwenhandel beschikbaar. Deze cijfers worden door de nationaal rapporteuren Comensha bijgehouden. De nationaal rapporteur verzamelt gegevens en schrijft daar rapporten over, Comensha plaatst deze cijfers vervolgens in jaarverslagen maar ook op de internetsite van mensenhandel. Deze cijfers kunnen onderverdeeld worden in aanvragen voor opvang en aanmeldingen van slachtoffers. Dit houdt in dat niet elk vrouwenhandelslachtoffer bij aanmelding ook geplaatst wordt. Aan de hand van de cijfers zal dit duidelijk worden (Korvenius, 2004).

> Aanvragen voor opvang

In 2005 was het aantal vragen om opvang tot en met augustus 62. Nu ligt het aantal aanvragen om opvang op 145.

> Aanmeldingen van slachtoffers

In 2005 bedroeg het aantal aanmeldingen tot en met augustus 261.

In 2006 bedroeg het aantal aanmeldingen tot en met augustus 333.

De aanmeldingen tot en met oktober 2006 bedragen 482.

Aantal aanmeldingen	Aantal t/m augustus 2006	Aantal t/m augustus 2005
Informatie en advies	39	66
Registratie	135	131
Registratie en opvang	145	62
Onbekend	14	2
Totaal	333	261

Aantal aanmeldingen	Aantal t/m oktober 2006
Informatie en advies	87
Registratie	218
Registratie en opvang	177
Onbekend	0
Totaal	482

Belangrijkste landen van herkomst t/m oktober 2006	Aantal
1. Nederland	122
2. Nigeria	52
3. Bulgarije	31
4. China	31
5. Polen	28
6. Roemenie	24

(imensenhandel.nl)

- **Omvang**

Comensha heeft met verschillende vrouwenhandelslactoffers gesproken die weer mensen kennen die ook slachtoffer zijn. Deze slachtoffers zijn niet bekend en staan dus niet geregistreerd. Volgens Korvenius (2004) zijn er duidelijke signalen dat de omvang van vrouwenhandel loopt in de duizenden maar dit moeilijk te registreren is omdat de slachtoffers niet bekend zijn. Hierdoor wordt geschat dat het aantal vrouwenhandelslactoffers velen malen groter is dan bekend.

De nationaal rapporteur mensenhandel erkent dat het aantal vrouwenhandelslactoffers groeit en er een groot aantal onzichtbare slachtoffers zijn. Het is hierdoor moeilijk om een betrouwbare schatting te maken van de omvang van vrouwenhandelslactoffers. Daarnaast ontkennen veel vrouwenhandelslactoffers dat zij onderdrukt worden, bijvoorbeeld uit angst.

In het volgende hoofdstuk wil ik graag uitleg geven over de kenmerkende aspecten van vrouwenhandel. Deze aspecten zijn mede de oorzaak dat veel vrouwen ontkennen onderdrukt te worden waardoor het maken van een betrouwbare schatting wat betreft omvang van vrouwenhandel onmogelijk is.

1.4 Kenmerkende aspecten van vrouwenhandel

Vele kenmerkende aspecten van vrouwenhandel komen aan bod in het boek van Anna Ziverte (2005). Anna heeft haar vrouwenhandelserleden in een boek omschreven en een stichting opgezet om zich in te kunnen zetten voor dit thema. In de komende paragrafen zal ik Anna haar ervaringen voor een deel belichten, het boek heeft mij erg geholpen om een beter beeld te krijgen van alle termen die genoemd worden bij het thema vrouwenhandel.

De kenmerkende aspecten die ik in de komende paragrafen zal omschrijven, worden door handelaren gebruikt om vrouwen op te sporen en te zorgen dat deze vrouwen afhankelijk van hen blijven. Korvenius (2004) spreekt in eerste instantie over "ronselen". Franssen (1994) spreekt in eerste instantie over "dwang", Comensha spreekt voornamelijk over "uitbuiting".

Al deze termen geven weer dat de kenmerkende aspecten van vrouwenhandel niet positief zijn. Het is een verschrikkelijke situatie waar deze vrouwen vaak in terecht komen. Handelaren weten vaak precies hoe ze moeten handelen en hebben absoluut geen empathie. De vrouwen worden door de handelaren vaak alleen gezien als inkomstenbron en niet als een mens met familie en gevoel. Een aantal kenmerkende aspecten wil ik graag verder uitlichten om een beeld te krijgen wat er nu gebeurt met deze vrouwen en hoe deze vrouwen vaak zo ontzettend afhankelijk van hun handelaar worden.

1.4.1 Misleiding

Het ronselen van vrouwen begint vaak met misleiden. Handelaren vertellen de vrouwen, vaak nog in hun thuisland, over een ander soort van arbeid dan de sector waar zij werkelijk aan het werk gezet worden. Vaak worden de vrouwen verteld dat zij aan het werk kunnen in de horeca of als danseres, in werkelijkheid komt hier vaak niets van terecht. Het misleiden is nodig omdat de vermeende slachtoffers anders nooit trappen in het snode plan die de handelaar voor haar bedacht heeft. De vrouwen willen elders geld verdienen door hard te werken. Handelaren willen geld verdienen door middel van deze vrouwen. Uitbuiten van onschuldige en kwetsbare vrouwen, dat levert voor handelaren het meeste geld op. Het komt voor dat de vrouwen wel verteld wordt dat zij in de prostitutie aan het werk gaan alleen wordt er dan vaak gelogen of misleid over verdiensten, arbeidsomstandigheden- of verhoudingen (Franssen, 1994). Anna schrijft in haar boek dat zij samen met haar vriendin Solvita naar Nederland reist om als au pair te gaan werken. Anna laat haar zoontje achter in Letland en vertrekt. Anna heeft haar reis en contacten gelegd bij een reisorganisatie in Letland. Anna is er vanuit gegaan dat alles goed georganiseerd was en zij werkelijk als au pair in Nederland aan het werk zou gaan. Aangekomen in Nederland wordt direct haar paspoort afgenomen en haar verteld dat zij in een andere arbeidsector aan het werk zal gaan.

*"Er is geen werk als au pair. Jullie gaan naar een club. Even viel er stilte. Club? vroeg Solvita. Een seksclub".
(Anna Ziverte* 2005* pagina 46)*

1.4.2 Versterken van afhankelijkheid

Om te zorgen dat vrouwen afhankelijk zijn en blijven van hun handelaren wordt als eerste de identiteitspapieren van hen afgenomen. Dit gebeurt vaak onder de mom van "beheren". De vrouwen zijn in een onbekend land en spreken de taal niet. Hierdoor is de regelgeving in Nederland onbekend en vaak anders dan in het land van herkomst. De paspoorten worden om deze reden dan vaak door de vrouwen afgegeven met het idee dat het nodig is voor stempels of visa aanvragen. De handelaren gebruiken ook vaak het excuus van het bewaken of beheren van de paspoorten. Als ze eenmaal het paspoort hebben afgestaan krijgen ze hem niet weer en kunnen ze Nederland niet legaal verlaten. Wat vaak volgt op de afname van het paspoort is dat de vrouwen geen kans krijgen om de taal te leren of wegwijs in Nederland te worden. De reden hiervoor is dat de vrouwen hierdoor anderen nodig hebben om zaken te regelen en van zich te laten horen. Regelgevingen in Nederland zijn voor de vrouwen onduidelijk en dat blijft het ook a's de vrouwen de mogelijkheid niet krijgen om hier kennis mee te maken.

Naast de bovengenoemde ellende worden de vrouwen ook vaak opgesloten en geïsoleerd. Dit gebeurt om te voorkomen dat vrouwen weg kunnen komen bij hun handelaren en om hulp kunnen vragen (Franssen, 1994). Anna (2005) omschrijft in haar boek dat zij samen met haar vriendin Solvita en nog een andere vrouw in een kale kamer wordt opgesloten en moet slapen op een vieze matras samen met de twee andere vrouwen. Zij mogen de kamer uitkomen om te gaan werken. Wanneer ze vrij is van haar werk wordt zij weer terug gebracht naar de kamer waar iemand blijft om over de vrouwen te waken.

Inmiddels maakte Solvita aanstalten om de kamer uit te gaan, maar een van de mannen greep haar vast en trok haar hardhandig aan haar haren terug. Ze gilde. Stil jij, siste hij en opeens zag ik een pistool in zijn hand".

(Anna Ziverte* 2005* pagina 47)

1.4.3 Geweld

Uit verschillende onderzoeken (Korvenius, 2004; Franssen 1994) blijkt dat chantage en intimidatie door de handelaren veel worden gebruikt tegen de vrouwen. Een vorm van chantage dat veel gebruikt wordt is de dreiging het thuisfront te laten weten in welke sector de vrouw aan het werk is. Vooral als de vrouw werkzaam is in de prostitutie gebeurt dit vaak. In veel landen heerst er een groot taboe op prostitutie en wordt je als vrouw verstoten op het moment dat duidelijk wordt datje in de prostitutie werkzaam bent of bent geweest.

Daarnaast wordt er tegen de vrouwen geregeld fysiek en/of seksueel geweld gebruikt. Lichamelijk geweld uit zich in slaan, schoppen en bewerken met scherpe voorwerpen. Geestelijk geweld uit zich vooral door dreigen, vernederen en schelden. Seksueel geweld uit zich in verkrachting en/of aanranding.

Het komt voor dat een vrouw bij aankomst in Nederland regelmatig verkracht wordt door vaak verschillende personen. Op deze manier "maken" de handelaren de vrouw "klaar" om aan het werk te gaan. Als vrouwen weigeren of "lastig" zijn kunnen er represailles verwacht worden.

Anna (2005) schrijft in haar boek hoe zij gechanteerd wordt en omschrijft het geweld dat de handelaren gebruiken naar haar en haar vriendin Solvita.

"Met zijn grove vingers schoof hij de foto in mijn richting. Edij? Ik stoof op de foto af en schreeuwde: Hoe kom je daaraan? Dat is mijn kind".

(Anna Ziverte* 2005* pagina 47)

1.5 Tactieken

Er zijn een aantal tactieken die handelaren gebruiken om vrouwen aan hen te binden. Voor handelaren is dit belangrijk omdat zij veel risico hebben gelopen en veel hebben geïnvesteerd in de vrouwen. Zij zien deze vrouwen als inkomstenbron en die willen zij over het algemeen niet laten schieten. De verhandelde vrouwen leveren niet alleen veel geld op door de werkzaamheden die zij moeten uitvoeren, de vrouwen zijn eventueel ook aantrekkelijk voor de verkoop aan andere handelaren. Vrouwen worden door handelaren onderling verkocht of uitgewisseld, in het geval van prostitutie vaak om klanten steeds iets nieuws aan te kunnen bieden. Deze tactieken vallen onder de kenmerkende aspecten van vrouwenhandel, maar vragen om een aparte uitleg. Er is aan de kenmerkende aspecten een titel gegeven wat terug te zien is in het boek van Franssen (1994), *zicht op vrouwenhandel*. Ook in de rapportages van de nationaal rapporteur (2004) en bij Comensha zijn deze termen bekend. Als leek heb ik geen idee waar de termen die hier te lezen zijn op duiden dus lijkt het mij goed hier verdieping in aan te brengen. Een aantal van de tactieken die handelaren gebruiken om de vrouwen aan hen te binden worden in de volgende paragrafen beschreven.

1.5.1 Dept- binding

Op de site van mensehandel.nl staat dat een van de tactieken die handelaren gebruiken om vrouwen aan hen te binden dept- binding wordt genoemd. Dept- binding houdt in dat handelaren beginnen met het vragen van extreem hoge bedragen als bemiddelingskosten. Vrouwen hebben in hun land van herkomst contact gekregen met personen/ organisaties die hen wil helpen naar Nederland te komen. Deze personen/ organisaties vragen hier bedragen voor die uitzonderlijk hoog zijn. Dit gebeurt vaak pas als de vrouw in Nederland aangekomen is omdat zij anders misschien wakker geschud worden in een omgeving waar zij de weg vinden en weg kunnen komen. Hierdoor beginnen de vrouwen al met een schuld aan hun handelaren of aan hun sociale omgeving. Wat ook gebeurt is dat vrouwen geld lenen van hun sociale omgeving om de reis te kunnen bekostigen. Deze schuld motiveert de vrouwen om te gaan werken en lange uren te maken. Als de vrouwen bewust worden van de situatie waarin zij belandt zijn, kunnen zij vanwege de schulden moeilijk meer terug.

***"Jij blijft hier en je gaat werken en geld verdienen. We hebben veel in jou geïnvesteerd en daarvan willen we eerst iets terug zien".
(Anna Ziverte* 2005* pagina 47)***

1.5.2 Verdeel en heers

Verdeel en heers is een tactiek om vooral een onveilige situatie te creëren voor de vrouwen waardoor vluchten uit de situatie bijna onmogelijk is. Er zijn verschillende vormen voor de uiting van deze tactiek. Vormen die veel gebruikt worden zijn;

> Vrouwen worden tegen elkaar uitgespeeld

Handelaren hebben vaak verschillende vrouwen in hun macht: die van elkaar op de hoogte zijn. In ruil voor een privilege kan een vrouw opgedragen worden de ander in de gaten te houden. Daarnaast vertelt de handelaar leugens over de andere vrouwen. Een andere vorm die gebruikt wordt om de vrouwen tegen elkaar uit te spelen is dat een vrouw door de handelaar wordt uitgekozen als "lieveling" en vervolgens wordt ingewisseld voor een andere vrouw.

> Handelaren verdelen onderling de functies van "beul" en "beschermer"

Door onderling als handelaar de functie van "beul" en "beschermer" te verdelen zorg je ervoor dat de vrouwen zich gaan binden aan personen uit het criminele circuit.

^ De angst van vrouwen voor de politie

Veel vrouwen komen uit landen waar de politie corrupt kan zijn. De ervaringen met de politie in hun eigen land is hierdoor vaak slecht. Handelaren spelen in op deze situatie door de vrouwen te vertellen dat de politie in Nederland ook corrupt is en vaak omgekocht zijn door de handelaren. Hierdoor voelen de vrouwen zich niet veilig bij de politie wat de kans op vragen om hulp zeer klein maakt.

> Controle

Handelaren vertellen de vrouwen vaak dat klanten in opdracht werken van hun. De klanten zouden de vrouwen controleren en de handelaren op de hoogte stellen van zaken die niet volgens afspraak gebeuren (Franssen, 1994).

'We speelden met zijn drieën in dezelfde vreselijke film maar verloren toch het contact met elkaar. Ik werkte zo goed mogelijk en probeerde in mijn eigen belang vriendjes te blijven met Ruud. Solvita moest niets van Ruud hebben. In de Pascale had ze kennis gemaakt met een Arabische man, een loverboy bleek later. Er werkten vijf tot zes vrouwen voor hem, niet alleen in de Pascale maar ook in andere clubs. Onder mijn ogen palmde hij Solvita in en ik zag hoe ze voor hem smolt'
(Anna Ziverte*200S* pagina 61)

1.6 Netwerken

De organisatie van vrouwenhandel vereist goed georganiseerde, vaak wereldwijde netwerken. Er zijn veel verschillende netwerken wereldwijd, dat verschilt van kleine nationale organisaties **tot** grote internationale organisaties (politie, 2007). Zowel Franssen (1994) als de nationaal rapporteur (2004) spreken erover dat vooral de grote internationale organisaties de vrouwen uit verschillende landen halen en transporteren naar het westen.

Juist de grote internationale organisaties met grote netwerken maken de handel in vrouwen moeilijk grijpbaar en er worden door handelaren steeds andere vormen gebruikt om niet gesignaleerd of gepakt door de politie te worden.

Er worden door handelaren steeds nieuwe methodes ontwikkeld om vrouwen te verhandelen. Het vervoer van de slachtoffers wordt steeds grover en steeds gevaarlijker voor hen. Vrouwen worden onder de motorkap van een auto verstopt en kunnen eruit komen wanneer het voor de handelaren veilig is. Nu spreek ik over vrouwen die gewelddadig weggerukt worden uit hun omgeving. Waar ik nu over spreek lijkt en is misschien wel ontvoering.

Vrouwen die vrijwillig uit hun land vertrekken hebben betere vervoersmiddelen om naar Nederland **te** komen. Ook voor deze vrouwen worden steeds nieuwere methodes bedacht om Nederland in te komen. Dit is ook wel nodig omdat rechercheteams de handelaren blijven volgen en op een gegeven moment weten waar ze moeten zoeken.

1.7 Gevolgen voor vrouwenhandelslachtoffers

Vrouwenhandel wordt gezien als een schending van het zelfbeschikkingsrecht en haar fysieke en psychische integriteit. Er worden in verschillende bronnen (Korvenius, 2005; Franssen, 1994; Justitie en binnenlandse zaken, 2007) verschillende benamingen gegeven, maar allen zijn het eens met de hierboven genoemde stelling.

Voor veel vrouwen wordt de situatie gezien als een confrontatie met onveiligheid, geweld, onmacht en afhankelijkheid.

In deze situatie gezeten te hebben kan, volgens de internetsite mensenhandel, ernstige gevolgen hebben. De gevolgen van vrouwenhandel kan vergeleken worden met andere traumatische ervaringen zoals politiek geweld, marteling of seksueel misbruik. Daarnaast krijgen deze slachtoffers die tevens migrant zijn problemen met het feit dat zij migreert zijn. Over deze problemen wat betreft migratie, op juridisch niveau kom ik verder in deze scriptie terug.

1.7.1. Sociale gevolgen

Korvenius (2005) en Franssen (1994) spreken beide over de sociale gevolgen van mensenhandel. De eerste gevolgen waar een slachtoffer mee geconfronteerd zal worden is het feit dat zij in een land verblijft waar zij de normen en waarden, cultuur en taal niet van beheerst. Daarnaast hebben de slachtoffers vaak geen of nauwelijks persoonlijke bezittingen zoals een huis, inkomen en verzorgende producten.

De slachtoffers hebben vaak veel schulden gemaakt om de handelaren te kunnen betalen. Het doel van haar migratie, geld verdienen om onder andere familie te onderhouden, is tegenovergesteld uitgevallen.

Terug naar het land van herkomst gaan kan volgens Franssen (1994) een groot risico zijn. In veel landen of culturen ben je niet meer welkom als bekend wordt dat je in de prostitutie hebt gewerkt of er wordt naar je gekeken alsof je er zelf in bent gestapt en dom bent omdat je het niet hebt zien aankomen. Uitstoting kan een gevolg zijn. Hierdoor is de vrouw genoodzaakt ergens anders een nieuw bestaan op te moeten bouwen. Dit is een zeer onzekere situatie, net als een nieuw bestaan opbouwen in Nederland. In Nederland hebben de slachtoffers van vrouwenhandel hooguit recht op een tijdelijke verblijfsvergunning. Voor hoelang en hoe zeker hun verblijf in Nederland is, is uiterst onzeker.

Om een toekomst op te kunnen bouwen moeten de vrouwen moeilijke beslissingen nemen en veel praktische zaken regelen. Alleen zou een vrouw hier nauwelijks in slagen.

Het land en de benodigde instellingen zijn onbekend, en daar komt bij dat de vrouwen niet op de hoogte zijn van hun rechten in dit land. Het laatste maar niet het minste; vrouwen hebben veel emotionele en psychische schade opgelopen waardoor voor jezelf opkomen niet altijd mogelijk is.

"Op 10 mei 1996 zocht mijn advocaat me op en zei: Je bent vrij. Waar en wanneer had ik dat eerder gehoord? Vrij! Ik was bloednerveus, had geen benul van wat ik moest doen. Ik wilde door de Nederlandse overheid naar huis worden gestuurd en wat gebeurde er? Ik stond als vrij mens op Nederlandse bodem met veertien gulden op zak".

(Anna Ziverte* 2005* pagina 79)

1.7.2. Psychische gevolgen

De psychische gevolgen kunnen zeer ernstig zijn voor vrouwenhandelslachtoffers. Posttraumatisch stressyndroom³ kan een gevolg zijn van het isolement, uitbuiting en de ondergang dwang.

Er zijn een aantal veel voorkomende psychische klachten waaronder vaak andere gevoelens liggen.

Een aantal van deze veel voorkomende psychische klachten zijn;

> Angst

Vrouwen zijn vaak door hun handelaren bedreigd en soms zijn deze bedreigingen werkelijk uitgevoerd. Hierdoor blijven vrouwen vaak angstig voor de bedreigingen die zij gehoord en ondervonden hebben. Angst kan zich uiten in bijvoorbeeld niet alleen over straat durven, het gevoel te hebben dat je steeds achtervolgd wordt en nachtmerries.

^ Wantrouwen en achterdocht

In hoofdstuk 1.5 heb ik beschreven dat er verschillende tactieken zijn die handelaren gebruiken om de vrouwen aan zich te binden. Wat in deze paragraaf mede naar voren is gekomen is dat de vrouwen zich gaan hechten aan mensen uit het circuit die eigenlijk een spel met hen speelden (zie verdeel en heers tactiek). Door deze misleiding durven vrouwen niet meer op hun eigen oordeel te vertrouwen. Achterdocht en wantrouwen is wat vrouwen er vaak aan overhouden.

³ Posttraumatisch stressyndroom: Angststoornis gedurende langer dan een maand als gevolg van blootstelling aan een ernstig traumatische ervaring

> Verdriet en machteloosheid

Vrouwen hebben in situaties gezeten waar zij machteloos in waren. Er zijn deze vrouwen veel overkomen waardoor verdriet een groot gevolg is. Het gevoel van machteloosheid is groot en niet verdwenen als de vrouwen uit de situatie zijn.

> Schuldgevoelens

De schuldgevoelens die ontstaan komt doordat veel vrouwen zich afvragen of zij andere keuzes hadden moeten maken.

> Schaamte

Schaamte uit zich in verschillende vormen. Vrouwen schamen zich vaak voor de situatie waarin zij belandt zijn. Daarnaast schamen vrouwen zich voor het feit dat ze in de prostitutie hebben gewerkt of dat zij misleid zijn.

> Problemen met woede en agressie

Het tonen van woede kunnen veel slachtoffers van vrouwenhandel in eerste instantie niet. De oorzaak hiervan is dat het uiten van woede in de situatie waar vrouwen in hebben gezeten niet veel positieve gevolgen hebben. Door schaamte en schuldgevoelens komt woede vaak niet als eerste emotie naar boven.

De vrouwen hebben vaak bepaalde overlevingsstrategieën ontwikkeld en het ligt aan de overlevingsstrategieën of vrouwen hun woede en agressie kunnen uiten of niet. Daarnaast speelt ook de cultuur en sociale klasse een rol in het uiten van woede en agressie. Sommige vrouwen keren in zichzelf en hebben moeite woede te uiten terwijl anderen bij wijze van spreken overal tegenaan schoppen en snel boos en woedend worden.

> Behoeftte aan gerechtigheid

Door al de ellende die de vrouwen aangedaan zijn kunnen sommige vrouwen veel behoefte krijgen aan gerechtigheid om het verleden te "compenseren". Het verleden mag niet straffeloos zijn en dit motiveert vrouwen vaak om aangifte te doen of als getuige te functioneren in het strafproces. Het kan zijn dat de behoefte aan gerechtigheid kan doorslaan naar wraakgevoelens (Franssen, 1994).

1.8 Nederlands beleid vrouwenhandel

In het vakblad voor maatschappelijk werk, Maatwerk is in februari dit jaar een artikel verschenen over vrouwenhandel. De twee schrijfsters van het artikel beschrijven de Nederlandse wetgeving op het gebied van vrouwenhandel en prostitutie. Opvallend vond ik in het artikel dat er genoemd wordt dat de vrouwenhandelslachtoffers niet erkend worden door de Nederlandse wetgeving tot het moment dat de daders vervolgd worden. Pas op dat moment dat de daders vervolgt zijn door Justitie worden de vrouwenhandelslachtoffers erkend als zijnde slachtoffer. Ik wil hier meer over weten door mij te verdiepen in het Nederlands beleid vrouwenhandel.

De nationaal rapporteur mensenhandel (2005), Comensha en justitie (2007) omschrijven allen het Nederlandse beleid ten opzichte van mensen/ vrouwenhandel. Dit beleid staat vast, maar heeft vele haken en ogen.

Er is veel ontwikkeling gaande met betrekking tot mensenhandel. Op dit moment is het Nederlandse beleid met betrekking op mensenhandel het volgende;

Schending van mensenrechten

In Nederland wordt vrouwenhandel gezien als een schending van mensenrechten waartegen opgetreden moet worden. Het Nederlandse beleid is erop gericht de slachtoffers te beschermen door ze veilige opvang, sociale en psychologische hulp te bieden, maar ook door medische zorg en rechtsbijstand te verlenen.

Ontwikkeling Nederlands beleid

De ontwikkeling van het bestrijdingsbeleid in Nederland heeft jaren gekost. Nederland was het eerste land dat een specifiek beleid ontwikkelde ten opzichte van mensenhandel. In het jaar 1988 werd de mogelijkheid ontwikkeld om vrouwenhandelslachtoffers te voorzien van een tijdelijke verblijfsvergunning. Deze tijdelijke verblijfsvergunning werd alleen verstrekt aan de slachtoffers wanneer deze officieel aangifte deden bij de politie. Een jaar later in 1989 stelde in een vergadering van Procureurs- generaal⁴ richtlijnen op voor de opsporing en vervolging van vrouwenhandel. Twee jaar later in 1991, werd de mogelijkheid gegeven aan de slachtoffers, om gebruik te kunnen maken van de reflectieperiode, ook wel de bedenktijd genoemd. Europees en internationaal gezien is Nederland wat dit beleid betreft een van de voorlopers.

8-9 Status

In november 2003 werd door de Europese commissie besloten een regeling in te voeren die slachtoffers van vrouwenhandel, die aangifte hebben gedaan bij de politie, de mogelijkheid bieden om te kunnen werken en leren voor een periode van ten minste 6 maanden. Dit betekent dat als slachtoffers van vrouwenhandel officieel aangifte doen bij de politie zij een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd kunnen krijgen, de zo genoemde B-9 status, van ten minste 6 maanden. Met in het bezit hebben van deze tijdelijke verblijfsvergunning zijn de slachtoffers gemachtigd arbeid te verrichten ofte studeren. Aan deze regeling hangt voor de slachtoffers een voorwaarde; zij moeten hun medewerking verlenen in de strafrechtelijke procedure die justitie start tegen de mogelijke daders.

Speciale eenheden

Om het beleid te kunnen verbeteren en te blijven ontwikkelen heeft Nederland een Nationaal Rapporteur Mensenhandel aangesteld.

Om mensenhandelzaken goed en effectief aandacht te kunnen geven zijn er bij verschillende instanties speciale personen en/ of teams aangesteld. Bronnen van Justitie (2007) geven aan dat binnen de Nederlandse politiekorpsen er speciale prostitutie en mensenhandelteams zijn samengesteld van gecertificeerde rechercheurs. Ook bij de vreemdelingendienst, het Openbaar Ministerie en de IND (Immigratie en Naturalisatie Dienst) zijn speciale contactpersonen aangesteld om zich in zaken als mensenhandel te verdiepen.

Hiaat vrouwenhandel

Een groot probleem in de bestrijding van vrouwenhandel is de illegalenproblematiek. Vrouwen zonder een geldig legitimatiebewijs of verblijfsdocument worden vaak uitgezet naar hun land van herkomst. Van deze vrouwen is vaak niet bekend dat zij slachtoffer zijn van vrouwenhandel.

1.8.1 De B-9 status

De B-9 status is een begrip die vrijwel direct invloed heeft op de slachtoffers van vrouwenhandel. De B-9 status verwijst naar de B-9 procedure die ik zo makkelijk mogelijk probeer uit te leggen. Het onderwerp "B-9" wil ik in deze aparte paragraaf uitleggen omdat deze procedure van grote invloed is op vrouwenhandelslachtoffers (justitie, 2007).

1.8.2 De status

De B-9 status verwijst naar hoofdstuk B-9 uit de Vreemdelingencirculaire⁵. In dit hoofdstuk wordt de procedure beschreven voor de slachtoffers en getuigen van vrouwenhandel. Het doel van deze procedure is om de slachtoffers en getuigen van vrouwenhandel de mogelijkheid te bieden om

⁴ **Procureurs- generaal:** een lid van het bestuurscollege van het Openbaar Ministerie, het college van Procureurs-generaal.

⁵ **Vreemdelingencirculair:** geeft algemene aanwijzingen aan ambtenaren die de vreemdelingenwetgeving uitvoeren

aangifte te doen zonder dat zij, vaak ook voortijdig, Nederland worden uitgezet. De B-9 procedure is een onderdeel van de aanpak om mensenhandel te bestrijden. De vrouwen die gebruik maken van deze status hebben een advocaat nodig om de toepassing van deze procedure nauwkeurig bij te houden en te bewaken. De B-9 status is een goede basis voor de opvang en bescherming van de slachtoffers. In het kort bevat de B-9 status het volgende;

- Het recht op een bedenktijd van 3 maanden waarin het slachtoffer een keus kan maken van het wel of niet doen van aangifte
- Het recht hebben op het doen van aangifte en daarmee het recht: op een tijdelijke verblijfsstatus gedurende en ten behoeve van de strafrechtelijke procedure
- Het recht op opvang en medische zorg
- Het recht op voorzieningen die voortvloeien uit het recht op verblijf met als doel slachtoffers niet alleen juridisch maar ook feitelijk in staat te stellen in Nederland te verblijven
- Het recht op een uitwerking van de taken en verantwoordelijkheden van de diverse uitvoeringinstanties en ketenpartners (justitie, 2007).

1.8.3 Bedenktijd

Slachtoffers van vrouwenhandel hebben recht op een bedenktijd van 3 maanden waarin zij in alle rust een beslissing kunnen nemen in het wel of niet doen van aangifte. Deze bedenktijd moet worden aangeboden aan de slachtoffers door de politie. Slachtoffers hebben het recht gewezen te worden op de bedenktijd. Tijdens de bedenktijd kan een vrouw elk politiecontact weigeren om niet beïnvloed te worden in het maken van haar keuze (justitie, 2007; Comensha 2007).

1.8.4 Valkuilen

Helaas gaan nog steeds in de uitvoering van deze procedure enkele zaken niet goed. Het gaat vaak al mis bij het geven van de toegang van deze status. Wat de oorzaak hiervan is, is niemand nog echt duidelijk maar naar mijn idee is de regelgeving nog voor velen onduidelijk. Daarnaast denk ik dat bij veel instanties de procedure nog niet duidelijk genoeg is en nog niet geïntegreerd. Vaak wordt ook de fout gemaakt de slachtoffers niet te attenderen op de bedenktijd of zij aangifte willen doen of niet. Voor slachtoffers is het ook niet altijd duidelijk of zij een aangifte hebben gedaan of een melding. Aangifte en melding doen is een groot wezenlijk verschil. Bij een aangifte wordt de "zaak" in behandeling genomen wat betekent dat er een onderzoek ingesteld gaat worden. Bij een melding wordt een soort aantekening gemaakt waar geen onderzoek naar gedaan wordt en dus nooit een strafzaak zal worden vanuit het slachtoffer. Als het slachtoffer een melding heeft gedaan in plaats van een aangifte heeft zij nergens recht op en wordt er geen onderzoek ingesteld waarmee zij een B-9 status kan verkrijgen.

Als er door het slachtoffer wel een aangifte wordt gedaan is zij vaak niet op de hoogte van hoe een strafzaak in zijn werk gaat en wat er van haar verwacht wordt. Slachtoffers moeten bijvoorbeeld vaak in het openbaar getuigen in plaats van achter gesloten deuren wat ook tot de mogelijkheden behoort.

De voortgang van het proces wordt slecht of achteraf met de slachtoffers gedeeld wat er toe kan leiden dat de slachtoffers beperkt worden in een klachtprocedure. In de klachtprocedure kunnen vrouwen bezwaar maken tegen de uitspraak wat betreft hen verblijfsvergunning (justitie, 2007).

1.8.5 Aangifte en een tijdelijke verblijfsvergunning

Als het slachtoffer van vrouwenhandel besluit aangifte te doen dan wordt dit gezien als een aanvraag van een tijdelijke verblijfsvergunning op grond van de B-9. De tijdelijke verblijfsvergunning wordt gegeven voor de periode waarin het strafrechtelijke onderzoek plaatsvindt en afrond wordt. De vergunning vervalt als het strafrechtelijke onderzoek wordt afgerond of geseponneerd⁶. Als het

⁶ Geseponneerd: niet tot vervolging overgaan

Openbaar Ministerie de zaak seponereert kan het slachtoffer in beroep gaan bij het Gerechtshof. Tot de uitspraak van het Hof kan de vrouw legaal in Nederland verblijven.

De IND beslist over verblijfsvergunningen. Beslissingen over verblijfsvergunningen worden doorgegeven aan het Openbaar Ministerie. Als een slachtoffer aangifte wil doen en terug wil naar haar land van herkomst dan worden er afspraken gemaakt met het Openbaar Ministerie op welke wijze het slachtoffer zich beschikbaar stelt voor het onderzoek. Als een slachtoffer geen aangifte wil doen dan wordt de tijdelijke verblijfsvergunning ingetrokken (Justitie, 2007).

Uiteindelijk kunnen slachtoffers van vrouwenhandel een verzoek om voortgezet verblijf in Nederland aanvragen. Zij vragen dan een vaste verblijfsvergunning aan op grond van vrouwenhandel of humanitaire aard. Deze aanvragen nemen vaak erg veel tijd in bezit en de kans van slagen is onzeker (Comensha, 2007).

*"Ook zij zat in de B9~ regeling en had net als ik geen idee wat dat inhield".
(Anna Ziverte* 2005* pagina 94)*

1.8.6 De procedure van begin tot eind

De procedure is voor velen erg ingewikkeld en moeilijk te volgen of uit elkaar te halen. Om een duidelijk beeld te krijgen van hoe de procedure er uit ziet voor het slachtoffer en welke stappen er moeten worden ondernomen zal ik in het kort de procedure beschrijven.

Slachtoffer en politie

Als bij controle door de politie in een niet gelegaliseerde arbeids situatie een "illegale vreemdeling" wordt aangetroffen, dan moet de politie al bij het geringste vermoeden van mensenhandel de betrokken persoon wijzen op haar rechten. Hetzelfde geldt als een vrouw zelf contact opneemt met de politie.

De "illegale vreemdeling" wordt gewezen op de mogelijkheid tot het doen van aangifte van mensenhandel en krijgt te horen dat zij dit direct kan doen of dat zij gebruik kan maken van een bedenktijd van maximaal drie maanden. Hierbij wordt zo nodig gebruik gemaakt van een tolk.

Bedenktijd

Als de vrouw kiest voor "bedenktijd", wordt voor de duur van deze fase (maximaal drie maanden) de verwijdering van "het vermoedelijke slachtoffer" uit Nederland opgeschort.

De politie maakt hiervan een aantekening in het paspoort van betrokkene en meldt de beslissing aan de contactpersoon vrouwenhandel van het regiokantoor van de IND van zijn regio.

Document

Als het (vermoedelijke) slachtoffer niet over een identiteitsdocument beschikt, wordt een "aanvraag verlenen vergunning tot verblijf" meegegeven. Er moet tevens een paspoort worden aangevraagd bij de diplomatieke vertegenwoordiging van het land van herkomst. De politie bemiddelt bij de aanvraag. Als deze moet vaststellen dat de autoriteiten in het land van herkomst niet mee werken, kan in overleg met de IND vrijstelling van het paspoortvereiste worden verleend.

Comensha

De politie meldt aan Comensha dat een vermoedelijk slachtoffer van mensenhandel is aangetroffen dat gebruik wenst te maken van de bedenktijdfase.

Comensha registreert de melding en organiseert opvang en begeleiding voor de vrouw.

De politie wijst aanspreekpersonen aan die de contacten met Comensha of de regionale zorgcoördinator onderhouden en die aanspreekbaar zijn voor het opsporingsonderzoek.

Administratie

Het vermoedelijke slachtoffer blijft gedurende haar gehele verblijf in Nederland administratief opgenomen in het Vreemdelingenadministratiesysteem (VAS) van de plaats waar het eerste contact met de politie plaatsvond.

Nadat is vastgesteld dat het vermoedelijke slachtoffer bedenktijd wil voor het overwegen van het doen van aangifte, verstrekt de korpschef een aanvraagformulier voor de Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen (Rvb).

Het aanvraagformulier wordt eenmalig verstrekt en is geldig gedurende de drie maanden van de bedenktijd.

Financiën en arbeid

De Rvb wordt verstrekt om het vermoedelijke slachtoffer in staat te stellen in haar kosten van levensonderhoud te voorzien. Gedurende de bedenktijdfase is het verrichten van arbeid niet toegestaan.

Het aanvraagformulier moet worden ingevuld en ondertekend door het slachtoffer, vervolgens gestempeld door de VD en opgestuurd naar de Centraal orgaan Opvang Asielzoekers (COA), afdeling Rvb, Postbus 1094, 2280 CB Rijswijk.

Het COA verifieert de gegevens op het aanvraagformulier. Bij een positieve uitkomst wordt de uitkering maandelijks, achteraf verstrekt. De vrouw ontvangt een formele beschikking van het besluit van het COA.

Aangifte

Gedurende de bedenktijdfase onderhoudt de zorgcoördinator contact met zowel de politie als met Comensha.

De politie stelt het vermoedelijke slachtoffer, op het moment dat zij hiertoe de wens uit, in staat aangifte van mensenhandel te doen. De contactpersoon vrouwenhandel van de IND wordt hiervan in kennis gesteld. De aangifte geldt als een verzoek om een vergunning tot verblijf. Voor een dergelijk vergunning is verder een bewijs van onderzoek op tbc nodig. Van het verzoek om een vergunning tot verblijf wordt aantekening gemaakt in het identiteitsdocument van de betrokken vrouw.

Opvang

Na de aangifte wordt, in het geval betrokkene in Nederland wenst te verblijven, in overleg met politie, COMENSHA en de verantwoordelijke zorgcoördinator besloten of het wenselijk is de vrouw in een andere opvangvoorziening te huisvesten, zelfstandig te huisvesten of in de huidige voorziening te laten verblijven gedurende de resterende tijd van het proces.

Verblijfsvergunning

Onvoorziene omstandigheden daargelaten, wordt binnen 24 uur na de aangifte de beslissing op het verzoek om een vergunning tot verblijf genomen. De contactpersoon mensenhandel van de IND stelt de politie en het OM in kennis van de beslissing op het verzoek. De vrouw krijgt een formele beschikking van de beslissing.

Bij een positieve beslissing geeft de korpschef van de politie de vergunning tot verblijf af. De vergunning tot verblijf houdt zijn geldigheid totdat het feitelijke proces tegen de verdachte is afgerond, dat wil zeggen maximaal totdat het Gerechtshof uitspraak heeft gedaan. De vergunning wordt jaarlijks verlengd. Per 1 april 2005 hebben slachtoffers van mensenhandel die aangifte hebben gedaan, toegang tot de arbeidsmarkt.

Een vrouw die een tijdelijke verblijfsvergunning heeft kan, als zij over een geldig paspoort beschikt, zonder problemen Nederland verlaten en weer binnenkomen. Heeft de vrouw wel een aanvraag ingediend, maar nog geen beschikking van het Ministerie van Justitie ontvangen, dan heeft zij een zogenaamd terugkeervisum nodig.

Minimaal vier weken voor afloop van de verleende tijdelijke vergunning tot verblijf, moet de vrouw rechtstreeks bij de IND verlenging van haar verblijfsvergunning aanvragen.

De vrouw ontvangt daartoe een verlengingsformulier van de IND. De IND beslist over de eventuele verlenging. Als de strafrechtelijke procedure nog loopt, wordt de vergunning met één jaar verlengd. Is de strafrechtelijke procedure afgesloten, dan wordt de vergunning niet verlengd en vervalt de grond voor verblijf.

Geen aangifte

De vrouw kan ook beslissen geen aangifte te doen, maar haar verhaal wel te willen melden aan de politie. Dat kan anoniem en ook kan een ander dit voor haar doen. Er wordt dan geen onderzoek ingesteld, maar de informatie is dan in ieder geval bekend bij de politie. Voor de vrouw is dit een veilige manier om de informatie aan de politie te geven zonder zelf risico's te lopen.

Als het OM afziet van vervolging van de handelaar, kan het slachtoffer daarover beklag doen via het zogenaamde artikel 12 procedure bij het Gerechtshof. De uitslag van deze procedure mag in Nederland worden afgewacht.

Geen aangifte, geen verblijf in Nederland

Geeft het vermoedelijke slachtoffer gedurende de bedenktijdfase aan af te zien van het doen van aangifte, of loopt de bedenktijdfase af zonder dat er aangifte is gedaan, dan reikt de korpschef een kennisgeving tot vertrek uit aan betrokkene.

Vertrek uit Nederland

In geval van vertrek kan voor twee procedures worden gekozen. De eerste is dat de politie van de politieregio waar betrokkene administratief is ondergebracht het vertrek regelt en voor de benodigde papieren zorgt (indien noodzakelijk wordt een laissez-passer⁷ geregeld). De tweede mogelijkheid is dat de zorgcoördinator bemiddeling bij vertrek aanvraagt bij het IOM (Internationale Organisatie voor Migratie). Slachtoffers en getuigenaangevers van mensenhandel zijn vrijgesteld van het legesvereiste⁸. Een aanvraag tot een verblijfsvergunning op grond van de B-9 regeling wordt niet afgewezen als het slachtoffer niet over een paspoort beschikt (justitie, 2007; internetsite www.b9-regeling.info).

1.8.7 Actueel beleid slachtoffers van uitbuiting

De Volkskrant publiceert in oktober 2007 een artikel waarin wordt aangegeven dat slachtoffers van mensenhandel voortaan geen aangifte meer hoeven te doen om in aanmerking te komen voor een verblijfsvergunning. Minister Albayrak⁹ laat de eis van een aangifte vallen. Voor mij en mijn collega's op het werk was deze verandering niet in beeld. Ook in contacten die ik in de tussentijd met advocaten heb gehad heb ik niets van deze maatregel vernomen. Stichting Comensha kon mij vertellen dat deze maatregel nog niet geformaliseerd is. Stichting Comensha kan niet vertellen wanneer deze maatregel wel geformaliseerd wordt. Ook de IND kan geen uitspraken doen over het tijdstip waarop deze maatregel in werking zal treden (Volkskrant, 2007).

"Mijn doel is niet de methode te onderwijzen die iedereen dient de volgen om zijn verstand te leiden, maar alleen om te onthullen hoe ik heb getracht mijn eigen verstand te leiden".
(Rene Descartes, 1596-1650)

⁷ Laissez- passer: een eenmalig reisdocument voor een vluchteling zonder vreemdelingenpas die om humanitaire redenen naar het buitenland reist.

⁸ Legesvereiste: verplichte vergunning

⁹ Albayrak: minister van Justitie

2 Hulpverlening

Ik heb in de literatuur onderzoek gedaan naar de definitie van vrouwenhandel, de slachtoffers, handelaren en de gevolgen. Aansluitend wil ik verder gaan met de hulpverlening. Als een slachtoffer wordt aangemeld als vrouwenhandelslachtoffer wat gebeurt er dan? Uit de literatuur heb ik kunnen vernemen dat het slachtoffer door Comensha aangemeld wordt bij een opvang. In de komende hoofdstukken wil ik graag omschrijven wie Vrouwenopvang Overijssel is, en waar zij voor staat. Daarnaast wil ik graag inzicht krijgen in de werkwijze met de daarbij gebruikte methodieken.

2.1 Vrouwenopvang Overijssel

De stichting Vrouwenopvang Overijssel is ontstaan uit twee fusies. De eerste fusie was tussen Blijf van m'n lijf Zwolle en de Berendina Stoel Stichting Zwolle.

De tweede fusie was tussen Vrouwenopvang aan de IJssel en met twee Twentse organisaties namelijk Vrouwenopvang Enschede en Blijf van m'n lijf Twente.

Deze twee fusies hebben geleid tot het huidige Vrouwenopvang Overijssel. Een deel van de voorzieningen en diensten voor de Stichting Vrouwenopvang Flevoland levert de Vrouwenopvang Overijssel sinds 2001. Daarnaast is er een samenwerkingsconstructie ontstaan tussen de Vrouwenopvang Overijssel en Vrouwenopvang Amsterdam (T. Prins, 2003).

2.1.1 Visie

Het hoofddoel van Vrouwenopvang Overijssel is het bestrijden van relationeel geweld. Zij streven naar het bieden van een leven zonder geweld, ongeacht etnische, religieuze of culturele achtergrond aan vrouwen en eventuele kinderen.

De problemen van de slachtoffers zijn niet alleen individuele problemen. Naast de persoonlijke redenen hebben ook maatschappelijke en economische omstandigheden de problemen veroorzaakt.

Vrouwenopvang Overijssel werkt aan het herstel van de maatschappelijke positie van de slachtoffers. Zij streeft er naar om de hulp zo vroeg mogelijk, zo kort mogelijk en zo licht mogelijk aan te bieden. Aan de kinderen van de slachtoffers wordt door middel van een systeemgerichte benadering¹⁰ speciale aandacht gegeven (T. Prins, 2003).

2.1.2 Missie

Vrouwenopvang Overijssel biedt opvang en hulp aan vrouwen met eventuele kinderen, die te maken hebben (gehad) met (dreiging van) relationeel geweld. Deze hulp wordt geboden vanuit respect voor en geloof in de eigen mogelijkheden van de cliënt. Daarbij staat het werken aan een toekomstperspectief voorop (T. Prins, 2003).

2.1.3 Doelstelling

Vrouwenopvang Overijssel stelt zich ten doel om vrouwen en eventuele kinderen die te maken hebben gehad met mishandeling en onderdrukking professionele hulp te bieden en een veilige opvang. Vanuit een samenhangend en sluitend aanbod moeten de vrouwen kunnen werken aan een nieuw, menswaardig toekomstperspectief.

Daarnaast stelt Vrouwenopvang Overijssel zich ten doel om relationeel geweld te voorkomen en terug te dringen door preventie en ambulante diensten aan te bieden. Concrete doelen zijn;

- een veilige opvang bieden
- opname in een opvangvoorziening proberen te voorkomen
- diensten aanbieden, die bijdragen aan het creëren van een nieuw toekomstperspectief
- een samenhangend en sluitend zorgtraject bieden, waar nodig in samenwerking met andere voorzieningen
- deze maatschappelijke problematiek op de politieke agenda brengen en houden (T. Prins» 2003» pagina 9).

Systeemgerichte benadering: hulpverlening gericht op het gehele gezin

2.1.4 Aanbod

Het totale aanbod van de Vrouwenopvang Overijssel bestaat uit verschillende voorzieningen en diensten. De kerntaken van de vrouwenopvang Overijssel zijn; Preventie, Opvang en Ambulant.

Preventie houdt in; "een verzameling van voorzieningen en diensten die primair ten doel hebben, relationeel geweld te voorkomen en te keren om zo opname in een residentiële voorziening¹¹ te voorkomen" (T. Prins» 2003» p.15). Er zijn verschillende afdelingen binnen de vrouwenopvang die zich bezig houden met preventie. Er is een preventiemedewerker die voorlichting geeft aan organisaties en hulpverleners die o.a. te maken krijgen met huiselijk geweld. Daarnaast is er een team samengesteld die werkzaam zijn als advies en steunpunt huiselijk geweld. Zij ontvangen uiteenlopende meldingen zoals vraag om informatie en advies tot het uitzetten van hulpverlening om huiselijk geweld te voorkomen of te stoppen.

Opvang houdt in; "de opvang en het bieden van hulpverlening binnen de opvang" (T. Prins»2003« p. 17). Er zijn drie verschillende opvangmogelijkheden binnen vrouwenopvang Overijssel. Deze bestaan uit Begeleid wonen tienermoeders, crisisopvang en intensieve zorg. Begeleid wonen tienermoeders is een opvang voor tienermoeders en kinderen die te maken hebben gehad met huiselijk geweld. De crisisopvang is een tijdelijke, kortdurende opvang die slachtoffers van huiselijk geweld opvangt en een indicatie stelt voor verdere hulpverlening. De intensieve zorg is een opvang waar slachtoffers van huiselijk geweld nadat zij geïndiceerd zijn, opgevangen worden en kunnen werken aan een nieuw zelfstandig leven.

Ambulant houdt in; "diensten te bieden, die bijdragen aan het voorkomen van de noodzaak tot opvang" (T. Prins» 2003» p. 19).

De medewerkers die ambulant werken komen op afspraak bij mensen thuis die relatieproblemen hebben of waar dreiging is van huiselijk geweld. Ook is het mogelijk dat de cliënten naar de vrouwenopvang komen voor een afspraak. Er wordt samen met de cliënten een plan gemaakt om huiselijk geweld te voorkomen en eventueel de relatie te verbeteren (T. Prins, 2003).

2.1.5 Crisisopvang

Crisisopvang is de benaming voor de 24- uur crisisopvangvoorziening van Vrouwenopvang Overijssel. De crisisopvang heeft als eerste het doel om opvang te bieden aan vrouwen en eventuele kinderen die zich in een (bedreigende) crisissituatie bevinden. De crisisopvang moet veiligheid en rust creëren, crisisinterventies¹² en (psychosociale¹³) begeleiding bieden. Het doel hiervan is om de cliënten na een probleeminventarisatie op weg te helpen naar een geschikte vervolgsituatie. Crisisopvang is voor veel cliënten de eerste opvang vanuit de crisissituatie veroorzaakt door relationeel geweld.

Crisisopvang biedt plek aan 9 systemen¹⁴ die regulier¹⁵ opgenomen kunnen worden.

Daarnaast beschikt crisisopvang over 2 zogenaamde noodbedden¹⁶ die door politie IJsselland, Flevoland en Twente aangevraagd kunnen worden.

Op de crisisopvang wordt psychosociaal hulpverleent hoofdzakelijk door middel van twee methodieken. De eerste methodiek die afhankelijk van de toestand van de cliënt wordt ingezet is de crismethodiek. Daarnaast werken de casemanagers op de crisisopvang met de toekomstgerichte methodiek. De crismethodiek wordt afhankelijk van de toestand van de cliënt ingezet omdat niet bij elke cliënt sprake is van een crisis. Daarop volgend wordt gewerkt met de toekomstgerichte methodiek (T. Prins, 2003).

¹¹ Residentiële voorziening: voorziening waar cliënt dag- en nacht opgevangen, verzorgd en behandeld wordt.

¹² Crisisinterventie: ingrijpen bij een crisissituatie

¹³ Psychosociaal: verbinding tussen psychische factoren en sociale factoren

¹⁴ Systemen: elk systeem bevat een vrouw met eventuele kinderen

¹⁵ Regulier: een vaste plek

¹⁶ Noodbedden: een maximaal 3 daagse opvang voor acute noodsituaties

2.2 Methodieken

Stichting Vrouwenopvang Overijssel werkt aan de hand van verschillende methodieken met de cliënten. Deze methodieken kunnen ook gezien worden als de eisen die aan de attitude van de hulpverleners¹⁷ bij de vrouwenopvang Overijssel gesteld worden. In de volgende hoofdstukken zal ik de twee methodieken die voornamelijk op de crisisopvang gebruikt worden verder uitwerken. (T., Prins 2003).

2.2.1 Crisismethodiek

Crisishulpverlening is hoofdzakelijk gericht op de actuele toestand van de cliënt. Daarbij is het steeds zoeken naar "meer van het een en minder van het ander"⁷. Er wordt in de crisishulpverlening gestreefd naar meer draagkracht en minder draaglast, naar meer cognitieve¹⁸ mogelijkheden en minder verwarring, naar meer controle en minder chaotisch gedrag, naar meer ontspanning en minder gespannenheid.

Dit principe van "meer en minder" is een fundamenteel¹⁹ gegeven in de crisishulpverlening en duidt er op dat de crisishulpverlener in principe klacht- en probleemgericht te werk gaat.

Op de crisisopvang wordt de crismethodiek vaak ingezet omdat veel cliënten rechtstreeks vanuit een gewelddadige en/ of bedreigende situatie komen. Bewustzijn van de situatie en emoties worden dan vaak slecht gereguleerd door de cliënten, waardoor de crismethodiek zeer gewenst is in deze situaties.

Brinkman & van den Berg (2003) spreken over zeven grondthema's die een mens te vervullen heeft. Cliënten in crisis hebben moeite met het hanteren van deze thema's. De volgende thema's met daarin de belemmeringen worden genoemd;

- *Zorgeloos versus frustratie*

De behoefte van een zorgeloos bestaan botst met de realiteit van de problemen en tegenslagen.

- *Driftbevrediging versus uitstel van bevrediging*

Graag bevredigd willen worden in zaken die niet haalbaar zijn voor het moment. Bijvoorbeeld een nieuwe woning willen of een afgesloten strafzaak.

- *Zelfverwerkelijking versus beperkingen*

Zelf willen en niet belemmerd worden wordt onmogelijk en/ of moeilijk gemaakt door persoonlijke beperkingen of maatschappelijke onmogelijkheden.

- *Machtsimpulsen versus hulpeloosheid*

Iets willen waar je zelf niet machtig of controle over hebt. Iets willen zonder dat je invloed op kunt uitoefenen.

- *Acceptatie versus afwijzing*

Graag als persoon geaccepteerd willen worden, maar door ervaring geleerd te hebben vaak afgewezen/ genegeerd te zijn.

- *Onafhankelijkheid versus afhankelijkheid*

De drang onafhankelijk te zijn botst met het feit dat mensen altijd in enige mate en in enkele gevallen geheel afhankelijk zijn van anderen.

- *Zingeving versus zinloosheid*

De behoefte het leven als zinvol en betekenisvol te ervaren botst met de werkelijkheid.

Mensen die in crisis verkeren, bezitten deze eigenschap op het moment niet waardoor zelfreflectie deels of geheel niet mogelijk is.

De rol van een hulpverlener hierin is het plegen van een aantal belangrijke interventies met als hoofddoel het evenwicht herstellen. De interventies zijn samen te brengen tot negen bepalende invalshoeken te weten;

Hulpverleners: casemanagers en sociaal dienstverleners

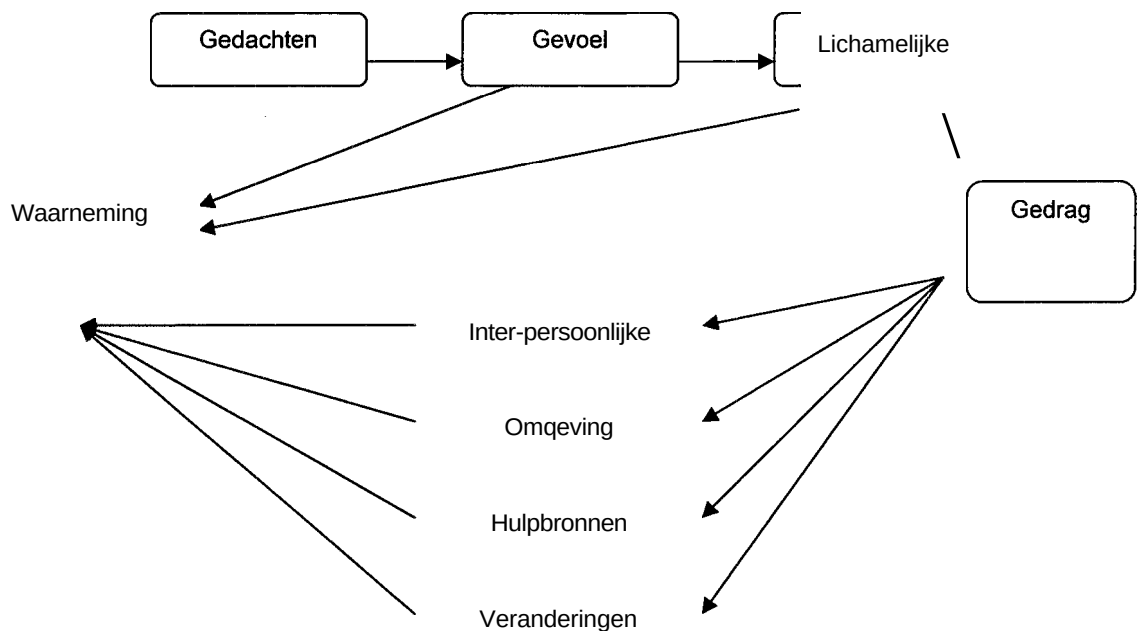
Cognitief: vermogen iets te leren

Fundamenteel: wezenlijk, belangrijk

- Gedrag
- Gevoel
- Waarneming
- Gedachten
- lichamelijke toestand
- Hulpbronnen
- Inter-persoonlijke relaties
- Veranderingen
- Omgeving

Deze invalshoeken vormen samen het "basio prime- model" van Brinkman& van der Berg (1991). Dit model gaat er vanuit dat complexe problemen van cliënten in crisis alleen direct beschreven kunnen worden als aan de invalshoeken recht wordt gedaan. Als je als hulpverlener deze invalshoeken van de cliënt kunt uitzetten is de kans van slagen door middel van de crisismethodiek groter.

Het Basic- prime- model van Brinkman& van der Berg (1991)

Op de crisisopvang wordt in verschillende stappen gewerkt met de crisismethodiek.

Taxatie

Als eerste wordt er door de casemanager een taxatie verricht. Door wat de cliënt verteld en met de achtergrondinformatie wordt ingeschat of de crisismethodiek gehanteerd moet worden met de desbetreffende cliënt. Als er besloten wordt om tot de crisismethodiek over te gaan wordt er als eerste gekeken welke problemen er zijn. Er wordt gekeken of er nood is en er zaken adhoc opgelost moeten worden.

Hulpaanbod

Na de taxatie worden de problemen die er zijn in kaart gebracht en onderzoek naar gedaan. Ondersteunende netwerken van de cliënt worden bijvoorbeeld onderzocht, net als de draagkracht van de cliënt. Er wordt gekeken wat de cliënt zelf kan doen en toe in staat is. De problemen en de draagkracht van de cliënt worden in beeld gebracht en een aanbod op vastgesteld door middel van een plan. Naast het in kaart brengen van de problemen wordt er gekeken welke crisissymptomen de cliënt heeft die weggenomen moeten/ kunnen worden. Hierbij kan gedacht worden aan gespannenheid, angstgevoelens, oververmoeidheid en desoriëntatie. De casemanager gaat bepalen wat ervoor nodig is om de crisissymptomen te bestrijden. Je kunt denken aan zaken overnemen, structuur bieden en rust en veiligheid creëren.

Uitvoering

Na het bepalen van het hulpverleningsaanbod wordt er tot actie overgegaan. Het hulpverleningsaanbod zal uitgevoerd gaan worden door de casemanager met de cliënt. Hierbij valt te denken aan de benodigde crisisinterventies plegen, gesprekken voeren en zaken overnemen van de cliënt.

Als de casemanager en de cliënt het idee hebben dat de crisis bezworen is, zal er in overleg met de cliënt overgegaan worden tot de methodiek toekomstgericht werken (van Brinkman & van der Berg, 1991).

***"Wanneer je kunt meten waarover je spreekt en het in een getal kan uitdrukken, weet je iets van je onderwerp af; maar als het niet gemeten kan worden, is je kennis schraal en onbevredigend".
(William Thomson, 1824-1907)***

2.2.2 Toekomstgerichte methodiek

De methodiek toekomstgericht werken gaat ervan uit dat alle cliënten competenties²⁰ hebben. Door omstandigheden zijn deze op crisisopvang niet altijd direct zichtbaar. Tijdens het toekomstgericht werken worden de competenties weer in beeld gebracht en worden de cliënten gestimuleerd om deze verder te ontwikkelen en in te zetten om problemen op te lossen en doelen te bereiken. Deze doelen kunnen alleen worden gerealiseerd als cliënten de mogelijkheid krijgen om in kleine stappen en in eigen tempo te ervaren hoe het is om weer zelf keuzes te maken en een positieve invloed uit te oefenen op hun eigen situatie en die van eventuele kinderen. Juist voor mensen met ernstige trauma's is het belangrijk te ervaren dat zij zelf vat kunnen hebben op hun bestaan.

De nadruk bij deze methodiek ligt op het zichtbaar maken en vergroten van de competenties van de cliënt. Volgens Spanjaard (1996) is er sprake van competentie als een individu over voldoende vaardigheden beschikt om de taken te vervullen waarvoor zij in het dagelijkse leven wordt gesteld.

Als deze taken te zwaar zijn of wanneer zich teveel taken op een tijdstip aandienen, kan het evenwicht verstoord raken en functioneert de persoon niet op competente wijze.

Ook als cliënten over gebrekkige (sociale) vaardigheden beschikken kunnen zij niet op adequate wijze functioneren.

In de praktijk wordt er toekomstgericht gewerkt met cliënten door de werken naar een zogenaamd persoonlijk plan. In het persoonlijk plan komen verschillende levensgebieden aan bod te weten;

Competenties: vaardigheden

- *Geweld en veiligheid*
- *Kinderen en opvoeding*
- *Financiën*
- *Juridische zaken*
- *Praktische regelzaken en huisvesting*
- *Gezondheid en hygiëne*
- *Gezin- en familiesysteem, sociaal netwerk*
- *Persoonlijk welzijn*
- *Relatie, verliefdheid en seksualiteit*
- *Dagbesteding*

De toekomstgerichte methodiek wordt gebruikt in het reguliere hulpverleningstraject die de crisisopvang aanhoudt. Dit wil zeggen dat, indien nodig, na het gebruik van de crisismethodiek overgegaan wordt op het reguliere hulpverleningstraject met de cliënten die gebaseerd is op de methodiek toekomstgericht werken.

Op de eerste plaats zal er een begin worden gemaakt met het zogenaamde eerste gesprek. Dit kan meerdere gesprekken in beslag nemen. Naar aanleiding van het eerste gesprek is in kaart gebracht in welke situatie de cliënt zich bevindt en welke factoren hier een rol in hebben gespeeld. Na het eerste gesprek zal de casemanager samen met de cliënt gaan werken naar het zogenaamde persoonlijk plan. De levensgebieden die in het persoonlijk plan genoemd worden zal in een aantal gesprekken aan de orde komen tussen casemanager en cliënt. Wanneer alle levensgebieden aan de orde zijn geweest zal elke discipline van de crisisopvang; de casemanager, kinderwerker en sociaal dienstverlener een zogenaamde voorbereiding persoonlijk plan met de cliënt maken. In dit gesprek komt aan de orde in welke situatie de cliënt zich nu bevindt en welke wenselijk is. Daarbij wordt de nadruk gelegd op wat nodig is om aan de toekomstwens te kunnen gaan voldoen. Als alle disciplines de voorbereiding persoonlijk plan met de cliënt heeft gesproken komen alle disciplines en de cliënt samen voor het zogenaamde persoonlijk plan bespreking. In deze samenkomst bespreekt de cliënt de voorbereidingen persoonlijk plan. Na dit gesprek zal de casemanager naar aanleiding van de voorbereiding persoonlijk plan het uiteindelijke persoonlijk plan creëren. Het persoonlijk plan is van de cliënt en daarin wordt duidelijk omschreven welke hulpbehoeftes de cliënt heeft. Vanaf dit moment is de cliënt geïndiceerd en zal door de casemanager doorverwezen worden (Vrouwenopvang Overijssel, 2006).

"alle wijsheid in de mens ligt besloten en de therapeut is een soort vroedvrouw die door het stellen van de juiste vraag de wijsheid geboren laat worden."
(Socrates, 470-399 v. Chr)

2.3 Opname vrouwenhandelslachtoffers

Wanneer een slachtoffer van vrouwenhandel in beeld is gekomen bij de politie wordt zij aangemeld bij de IND. Daarna meldt de politie de vrouw aan bij Comensha. Comensha gaat vervolgens voor de vrouw op zoek naar een geschikte opvang waar zij kan verblijven zolang de strafzaak in behandeling is of de bedenktijd.

Comensha plaatst vrouwenhandelslachtoffers in verschillende opvanginstellingen, veelal vrouwenopvang. De eisen die gesteld worden aan de opvang voor vrouwenhandelslachtoffers zijn niet kant-en-klaar. Er zijn verschillende opvanginstellingen die vrouwenhandelslachtoffers opneemt en dit vormt de sociale kaart voor Comensha. Vrouwenopvang Overijssel vangt al jaren vrouwenhandelslachtoffers op die door Comensha geplaatst worden (Comensha, 2007).

2.3.1 Beleid opname vrouwenhandelslachtoffers

Stichting Vrouwenopvang Overijssel heeft als beleid, met betrekking tot de opname van huiselijk geweld cliënten, besloten alle contra- indicaties²¹ te laten vallen. Hiermee is illegaliteit geen reden meer om cliënten niet op te nemen. Vrouwenhandelslachtoffers hebben vaak bij aanmelding een onzekere verblijfsstatus. Voor vrouwenopvang Overijssel is dit geen reden om niet op te nemen (Vrouwenopvang Overijssel, 2008).

²¹ **Contra- indicaties: redenen om cliënten niet op te kunnen nemen.**

Deel 2: Veldonderzoek

3 Kwalitatief survey- onderzoek

Mijn kwalitatief survey- (veld) onderzoek valt onder het type *beschrijvend onderzoek*. In dit onderzoek zal nadrukkelijk de visie van de geïnterviewden zelf worden beschreven.

Kenmerkend aan deze vorm van onderzoeken is dat de perspectieven van de betrokkenen op eenzelfde gebeurtenis sterk kunnen verschillen.

Met mijn survey- onderzoek zal ik de opvattingen en betekenissen die de geïnterviewden met betrekking tot het werken met vrouwenhandelslachtoffers beschrijven. Het onderzoek zal gehouden worden onder een groep mensen. Het is mijn doel om de tendentie van de opvattingen en meningen van een groep personen te beschrijven. Dit is typerend voor een survey- onderzoek.

3.1 Onderzoekspopulatie

Het onderzoek zal gehouden worden onder hulpverleners van de crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel. Ik heb daarin een theoriegerichte selectie gemaakt. De onderzoeksgroep zal samengesteld zijn uit hulpverleners die met vrouwenhandelslachtoffers te maken hebben (gehad) in hun werk en de onderzoeksgroep moet relevant zijn voor mijn vraagstelling.

De onderzoeksgroep bestaat uit alle casemanagers en sociaal dienstverleners van de crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel.

3.1.1 Dataverzamelmethode

Voor mijn veldonderzoek heb ik gekozen voor *half- of gedeeltelijk gestructureerde interviews*. Een voorwaarde voor deze vorm van interviewen is dat er al voldoende voorkennis opgebouwd is over het onderwerp. Het literatuuronderzoek heeft ervoor gezorgd dat ik voldoende kennis heb kunnen vergaren om een half- of gedeeltelijk gestructureerde interviews te kunnen afnemen.

3.1.2 Focused Interview

Ik zal gebruik maken van een focused interview. Kenmerkend aan deze vorm van interviewen is dat de interviews voortvloeien vanuit: een topic²², in mijn geval twee. De topics zullen mij een overzicht geven van de belangrijkste aspecten die ik wil onderzoeken.

3.2 Topics

Mijn tweetal topics zal twee relevante vragen beantwoorden voor mijn onderzoek naar werken met vrouwenhandelslachtoffers op de crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel. De twee topics geven duidelijkheid in het product en het proces.

De eerste topic die ik opgesteld heb voor het interview is: *Hoe ziet de hulpverlening eruit op de crisisopvang met betrekking tot vrouwenhandelslachtoffers?*

Deze topic verwijst vooral naar het proces in het werken met vrouwenhandelslachtoffers. Deze topic is relevant voor mijn onderzoek omdat ik in het literatuuronderzoek heb gezocht naar; wie zijn vrouwenhandelslachtoffers, wat is hen overkomen, op welke manier is dat gegaan en wat zijn de gevolgen? Met behulp van deze topic wil ik weten hoe de hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers geboden wordt en hoe dit zich vorm geeft.

De tweede topic die ik opgesteld heb voor het interview is: *Passen vrouwenhandelslachtoffers binnen de hulpverlening die de crisisopvang biedt?*

Deze topic verwijst vooral naar het product vrouwenhandelslachtoffers en methoden. Deze topic is relevant voor mijn onderzoek omdat ik na aanleiding van het literatuuronderzoek wil weten hoe de hulpverlening die afdeling crisisopvang biedt aan vrouwenhandelslachtoffers aansluit.

Topic: onderwerp die in het interview aan bod komt.

3.2.1 Sub- topics

Om te weten te komen hoe de hulpverlening aansluit, moet ik eerst weten hoe de hulpverlening die geboden wordt aan vrouwenhandelslachtoffers eruit ziet,

Ik heb gebruik gemaakt van twee topics, aan de hand van deze topics heb ik sub- topics²³ opgesteld.

De sub- topics zullen de twee (hoofd) topics ondersteunen.

De (sub) topics zijn in de resultaten terug te zien.

Ik heb concrete vragen gesteld en gevraagd naar concreet gedrag.

3.3 Datapreparatie

Ik heb de vragen voor het interview aan de hand van de topics en sub- topics vastgesteld en voor ieder geïnterviewde uitgetikt. Elk interview bestaat uit dezelfde vragen en formulieren. Ik heb de vragen gesteld aan de hand van het formulier en de uitkomsten ook hierop vermeld. Direct na de interviews heb ik deze verwerkt in de computer.

De afgenomen interviews heb ik zowel op schrift als op audioapparatuur, uiteraard met goedkeuring van de geïnterviewden.

3.4 Operationalisering

• geïnterviewden

De geïnterviewden zijn alle casemanagers en alle sociaal dienstverleners van de crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel. Ik heb bewust onderscheid gemaakt in deze groep. De sociaal dienstverleners, die zich voornamelijk bezig houden met praktische hulpverlening heb ik hetzelfde interview afgenomen als de casemanagers, die zich voornamelijk bezig houden met de psychosociale hulpverlening. Tijdens het interview waren er enkele casemanagers nog in de laatste fase van hen opleiding; Maatschappelijk Werk en Dienstverlening. Alle geïnterviewden zijn werkzaam op afdeling crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel

• crisisopvang

Afdeling crisisopvang is een locatie van de stichting Vrouwenopvang Overijssel die de eerste opvang biedt aan slachtoffers van relationeel geweld.

• vrouwenhandelslachtoffers

Vrouwenhandelslachtoffers zijn in dit interview gedefinieerd als: niet Nederlandse slachtoffers van sociaal- economische uitbuiting met behulp van dwang, misleiding of geweld in allerlei arbeidssectoren, waaronder horeca, huishoudelijk werk en prostitutie.

3.5 Rapportage

De interviews die ik afgenomen heb, geef ik in zijn geheel weer. Ik zal afsluiten met kernpunten die ik in thema's weer zal geven.

3.6 Resultaten interviews

Om antwoord te krijgen op mijn eerste topic; **Hoe ziet de hulpverlening eruit op afdeling crisisopvang met betrekking tot vrouwenhandelslachtoffers?** Heb ik zes vragen gesteld aan de geïnterviewden.

1. Is de geïnterviewde op een professionele manier in contact geweest met vrouwenhandelslachtoffers?

Ja, alle geïnterviewden zijn op een professionele manier in contact geweest met vrouwenhandelslachtoffers.

2. Wat was de rol van de geïnterviewde in dit contact?

6 van de geïnterviewden geven aan dat zij casemanager/ mentor in dit contact zijn geweest. 2 geïnterviewden geven aan dat zij sociaal dienstverlener in dit contact zijn geweest.

3. Wat zijn de taken van de geïnterviewde als casemanager in het werken met vrouwenhandelslachtoffers?

De sociaal dienstverleners geven beiden aan dat de praktische zaken van het vrouwenhandelslachtoffer haar taak is. Dit bestaat vooral uit het regelen/ coördineren van financiën, verzekeringen en verblijfsstatus.

De casemanagers geven aan dat psychosociale hulpverlening en praktische hulpverlening haar taak is. Deze taken worden omschreven als; hulpverleningsgesprekken voeren, financiën en verzekeringen regelen/ coördineren en de verblijfsstatus achterhalen/ aanvragen.

4. Hoe verleent de geïnterviewde hulp aan vrouwenhandelslachtoffers?

De sociaal dienstverleners geven beiden iets anders aan. De een geeft aan voornamelijk **voor** het vrouwenhandelslachtoffer te werken terwijl de ander aangeeft voornamelijk **met** het vrouwenhandelslachtoffer te werken. De sociaal dienstverlener die **met** het vrouwenhandelslachtoffer werkt geeft aan gebruik te maken van telefonische tolk diensten en vooral de nadruk legt op het uitleggen en omschrijven van de situatie waarin het vrouwenhandelslachtoffer zich bevindt.

Een derde deel van de casemanagers geeft aan vraaggericht vanuit Comensha en politie te werken en vraaggericht vanuit het vrouwenhandelslachtoffer. Een ander derde van de casemanagers geeft aan vanuit het reguliere traject te werken met vrouwenhandelslachtoffers. Het laatste derde deel van de casemanagers geeft aan vraaggericht vanuit het vrouwenhandelslachtoffer te werken.

5. Op afdeling crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel wordt gewerkt vanuit de crisismethodiek en de toekomstgerichte methodiek. Hoe maakt de geïnterviewde gebruik van deze methodieken in de hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers?

Een van de twee sociaal dienstverleners geeft aan vraaggericht te werken met het oog op de toekomst. De crisismethodiek wordt niet door haar gebruikt. De ander sociaal dienstverlener geeft aan de praktische zaken van het vrouwenhandelslachtoffer over te nemen als zij in crisis is. Dit overnemen is een onderdeel van de crisismethodiek. Toekomstgericht werken wordt niet gedaan. De sociaal dienstverlener geeft aan dat toekomstgericht werken erg moeilijk is met een cliënt waarvan de toekomst uiterst onzeker is.

5 van de 6 casemanagers geven aan de crisismethodiek te gebruiken met betrekking tot vrouwenhandelslachtoffers. Dit uit zich in zaken overnemen van de cliënt, ruimte geven om (veel) te praten, ondersteuning bieden en geruststellen van de cliënt, hulpverlening richten op urgente zaken. 1 casemanager geeft aan niet met de crisismethodiek te werken.

5 van de 6 casemanagers geeft aan niet toekomstgericht te kunnen werken met vrouwenhandelslachtoffers. De voornaamste reden die wordt genoemd is de uiterst onzekere toekomst van de cliënt. Alle casemanagers die dit heeft aangegeven zegt daarbij vraaggericht te werken in plaats van toekomstgericht. 1 casemanager geeft aan wel toekomstgericht te werken met

vrouwenhandelslachtoffers door toekomstplannen te maken met de cliënt en daar de "reguliere" werkwijze op toe te passen.

6. Wat zet de geïnterviewde naast methodieken nog meer in, in de hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers?

Een sociaal dienstverlener geeft aan niets extra in te zetten in de hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers. Daarbij wordt door de sociaal dienstverlener aangegeven dat de cliënten hiervoor te kort op afdeling crisisopvang verblijven. De andere sociaal dienstverlener geeft aan haar kennis met betrekking tot regelzaken in te zetten voor zichzelf en de cliënt.

Alle 6 de casemanagers geven verschillende dingen aan. Overeenkomstig is dat 3 casemanagers aangeven Multi- cultureel werken in te zetten en 2 casemanagers geven aan educatie in te zetten in de hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers. De overige methoden die genoemd worden door de verschillende casemanagers zijn; praktisch werken, Seksspecifiek werken, bieden van voorlichting en veiligheid, werken vanuit eigen intuïtie, en transparant werken.

Om antwoord te krijgen op mijn tweede topic; *Passen vrouwenhandelslachtoffers binnen de hulpverlening die afdeling crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel biedt?* Heb ik zes vragen gesteld aan de geïnterviewden.

1. Ervaart de geïnterviewde knelpunten in het werken met vrouwenhandelslachtoffers in het gebruik van de crisismethodiek en de toekomst gerichte methodiek?toelichting.

De sociaal dienstverleners geven beiden aan knelpunten te ervaren. Beiden ervaren knelpunten in het toekomstgericht werken. De een noemt specifiek dat de onzekere toekomst van de cliënt daarin als knelpunt wordt ervaren, de ander noemt dat vrouwenhandelslachtoffers niet gewend zijn open te zijn over hun leven wat als knelpunt wordt ervaren in het toekomstgericht werken.

Alle casemanagers ervaren knelpunten in het toekomstgericht werken. Het grootste deel hiervan geeft aan dat de onzekere toekomst van de vrouw voor dit knelpunt zorgt. Daarnaast wordt aangegeven dat er niet voldoende expertise is over de culturele achtergrond van de slachtoffers en dat de hulpvragen van de cliënt niet voorkomt in het materiaal wat beschikbaar is voor toekomstgericht werken.

Er wordt door geen van de geïnterviewden knelpunten ervaren in het werken met de crisismethodiek.

2. Vind de geïnterviewde dat de gebruikte methodieken op afdeling crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel aansluiten bij de hulpvragen van vrouwenhandelslachtoffers? toelichting.

Beide sociaal dienstverleners geven aan dat de methodieken die gebruikt worden niet aansluiten bij de hulpvragen van de cliënt. Genoemd wordt dat vrouwenhandelslachtoffers aangeven behoefte te hebben aan rust en dat de toekomstgerichte methodiek juist vraagt. Daarnaast wordt aangegeven dat de toekomstgerichte methodiek van cliënten vraagt open te zijn over de situatie terwijl vrouwenhandelslachtoffers niet gewend zijn open te zijn.

De crisismethodiek wordt door beide sociaal dienstverleners niet genoemd.

4 van de 6 casemanagers vindt dat toekomstgericht werken niet aansluit bij de hulpvragen van vrouwenhandelslachtoffers. Genoemd wordt dat de onzekere toekomst, de werkwijze aan de hand van de formuleren, de levengebieden die niet aansluiten bij de cliënt en de benodigde openheid als knelpunten worden ervaren.

De overige 2 casemanagers vinden dat de toekomstgerichte methodiek gedeeltelijk aansluit bij de hulpvragen van de cliënten. De hulpvragen die betrekking hebben op het hier en nu zijn geschikt voor het toekomstgericht werken.

Alle casemanagers zijn van mening dat de crisismethodiek aansluit bij de hulpvragen van vrouwenhandelslachtoffers.

3. Zijn er voor de geïnterviewde merkbare verschillen in het bieden van hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers en de reguliere cliënten? toelichting.

Belde sociaal dienstverleners ervaren merkbare verschillen in het bieden van hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers en de reguliere cliënten. Beiden geven zij aan dat zij op een ander vlak praktisch bezig zijn. Voor vrouwenhandelslachtoffers zijn de sociaal dienstverleners vooral bezig met juridische zaken en het verkrijgen van financiën. Ook wordt genoemd dat het trauma van vrouwenhandelslachtoffers groter is dan bij de reguliere cliënten wat betekent datje met vrouwenhandelslachtoffers meer oppervlakkig aan het werk bent. Met de regulieren cliënten wordt gezegd, ga je dieper op de situatie in.

5> casemanagers merken verschillen in het bieden van hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers en reguliere cliënten. Het grootste deel vindt dat de onzekere toekomst van de vrouwenhandelslachtoffers vraagt om een andere manier van hulpverlening. Daarin wordt genoemd dat de casemanager het gevoel heeft minder voor vrouwenhandelslachtoffers te kunnen betekenen dan voor de reguliere cliënten. Door enkele casemanagers wordt genoemd dat vrouwenhandelslachtoffers moeilijker bereikbaar zijn voor hulpverlening wat te maken heeft met het trauma en de cultuurverschillen waar de casemanagers niet voldoende expertise in hebben. 1 casemanager merkt geen verschil in hulpverlening in direct contact. Zij merkt wel een verschil in hulpverlening als het gaat om groepswerk.

4. Vind de geïnterviewde dat vrouwenhandelslachtoffers passen in de doelgroep van afdeling crisisopvang ?toelichting

Beide sociaal dienstverleners geven aan dat vrouwenhandelslachtoffers niet passen in de doelgroep van afdeling crisisopvang. Beiden vinden dat vrouwenhandelslachtoffers tussen wal en schip vallen. Daarnaast geven zij aan dat zij vinden dat: op afdeling crisisopvang te weinig tijd en hulp beschikbaar is voor deze doelgroep.

3 van de 6 casemanagers zeggen ja en nee. Ja, omdat de reden van aanmelding voldoende is om op te nemen, nee omdat zij vinden dat zij werken vanuit externen (Comensha en IND) en niet vanuit de cliënt. 2 casemanagers vinden dat vrouwenhandelslachtoffers niet passen in de doelgroep van afdeling crisisopvang. De reden die zij geven is dat zij niet toegerust zijn op de problematieken van deze doelgroep. Zij geven aan dat er een speciale opvang moet komen voor deze doelgroep. 1 casemanager vindt dat vrouwenhandelslachtoffers wel passen in de doelgroep vanwege hun aanmeldingsachtergrond.

5. Wat is voor de geïnterviewde de meest prettige methodiek(en) om aan vrouwenhandelslachtoffers hulp te verlenen?

Van alle geïnterviewden geeft de helft aan dat een methodiek Multi- cultureel werken het meest prettig zou zijn voor deze doelgroep. Een derde geeft aan prettig te werken met behulp van de crisismethodiek. Daarnaast wordt ook genoemd door verschillende geïnterviewden; Rationeel Emotieve Therapie, Systeemtherapie, vraaggericht werken, speciale methodiek voor allochtonen en taakgericht werken.

6. Zijn er voor de geïnterviewde essentiële vragen niet gesteld? Toelichting.

3 geïnterviewden wilden graag het volgende meegeven;

- Een alternatief voor opname op afdeling crisisopvang zou een pleeg/ opvang gezin kunnen zijn.
- Er moet meer begeleiding zijn door de hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers wanneer zij naar externen moet.
- Door bureaucratie lopen de praktische zaken vaak niet. Daarnaast ontbreekt het bij externen vaak ook aan kennis over deze doelgroep.

3.7 Kernpunten veldonderzoek

Er is voor mij heel veel duidelijk geworden over de manier van werken met vrouwenhandelslachtoffers. De voornaamste kernpunten uit de interviews zal ik weergeven in thema's.

- *Taakverdeling*

Naar aanleiding van het veldonderzoek is gebleken dat op er verschillende manieren door de casemanagers gewerkt wordt met vrouwenhandelslachtoffers. De casemanagers geven apart van elkaar verschillende taken aan die zij als casemanagers oppakken in de hulpverlening aan het vrouwenhandelslachtoffer. De praktische hulpverlening wordt door zowel de sociaal dienstverleners als de casemanagers gedaan.

- *Crisismethodiek*

Alle casemanagers geven aan dat zij de crisismethodiek passend vinden in het werken met vrouwenhandelslachtoffers. Zij geven daarbij aan dat het overnemen, ruimte geven, geruststellen en je als casemanager richten op urgente zaken als prettig wordt ervaren.

- *Toekomstgericht werken*

Op een na alle casemanagers geven aan toekomstgericht werken niet passend te vinden in het werken met vrouwenhandelslachtoffers. Een derde van alle casernanagers geven aan dat zij werken vanuit het reguliere hulpverleningstraject.

- *Methodieken*

Een derde deel van de casemanagers geeft aan vraaggericht vanuit de plaatsende instantie te werken. Een ander derde deel van de casemanagers geven aan volgens het reguliere hulpverleningstraject te werken en het laatste derde deel van de casemanagers geeft aan vraaggericht vanuit het vrouwenhandelslachtoffer te werken.

- *Cultuur*

De helft van de casemanagers geeft aan dat zij Multi- cultureel werken inzetten naast de gebruikte methodieken. De helft van de casemanagers geven aan te weinig expertise in huis te hebben om Multi- cultureel te kunnen werken.

Als knelpunt in het werken met vrouwenhandelslachtoffers wordt aangegeven door de casemanagers dat vrouwenhandelslachtoffers minder toegankelijk zijn in de hulpverlening door de culturele achtergrond.

- *Trauma*

Op een na, alle casemanagers geven aan dat zij een verschil ervaren tussen het werken met reguliere cliënten en met vrouwenhandelslachtoffers. Hierbij wordt aangegeven dat het trauma van het vrouwenhandelslachtoffer ervoor zorgt dat de hulpverleningsgesprekken oppervlakkiger zijn dan de hulpverleningsgesprekken met de reguliere cliënten. Daarnaast geven de casemanagers aan dat de vrouwenhandelslachtoffers door hun opgelopen trauma minder toegankelijk zijn.

- *Doelgroep*

De helft van alle casemanagers geven aan dat zij vrouwenhandelslachtoffers wel en niet vinden passen in de doelgroep van de Vrouwenopvang. Wel om de reden van aanmelding en niet omdat zij van mening zijn dat er gewerkt wordt voor de externen in plaats van voor het vrouwenhandelslachtoffer. Twee casemanagers vinden dat vrouwenhandelslachtoffers niet passen in de doelgroep van de vrouwenopvang. Een casemanager vindt dat vrouwenhandelslachtoffers wel passen in de doelgroep van de vrouwenopvang. De sociaal dienstverleners vinden vrouwenhandelslachtoffers niet passen in de doelgroep van de vrouwenopvang. Er wordt door het grootste deel van de geïnterviewden aangegeven dat er geen passende hulpverlening is voor vrouwenhandelslachtoffers en te weinig expertise.

Deel 3: Analyse

- *Taakverdeling*

Vanuit het veldonderzoek is gebleken dat de casemanagers apart van elkaar, verschillende taken op zich nemen in het werken met vrouwenhandelslachtoffers. De praktische hulpverlening wordt door zowel de casemanagers als de sociaal dienstverleners gedaan.

Uit het literatuuronderzoek is naar voren gekomen dat in het gebruik van de crisismethodiek de casemanager als eerste een taxatie zal verrichten die duidelijkheid geeft over de situatie van de cliënt en de problemen die er zijn. Na dit in kaart te hebben gebracht zal er uitvoering gegeven worden aan het hulpaanbod.

De methodiek toekomstgericht werken wordt voornamelijk gebruikt in het reguliere hulpverleningstraject die een aantal levensgebieden omvat waaraan samen met de cliënt gewerkt wordt naar een uiteindelijk persoonlijk plan. Dit persoonlijk plan zal een overzicht geven van de huidige en gewenste situatie van de cliënt en de daarbij behorende hulpvragen.

Gezien de uitkomst van het veldonderzoek en het literatuuronderzoek vraag ik mij af hoe het kan dat de casemanagers apart van elkaar verschillende taken op zich nemen. Daarnaast is uit het veldonderzoek gekomen dat de casemanagers en de sociaal dienstverleners beiden praktische hulpverlening bieden aan de vrouwenhandelslachtoffers. Ik vraag mij af of er een verband bestaat tussen enerzijds de verschillende werkwijze van de casemanagers en anderzijds de praktische hulpverlening die door zowel de casemanagers als de sociaal dienstverleners wordt gedaan. Het reguliere hulpverleningstraject bevat een aantal levensgebieden. Elke casemanager werkt met de cliënt aan deze levensgebieden. Een derde van de casemanagers heeft aangegeven middels het reguliere hulpverleningstraject te werken. Ik zou denken dat dit derde deel ongeveer dezelfde taken zou hebben omdat zij via hetzelfde "systeem" werken. Dit correspondeert niet met hetgeen dat uit het veldonderzoek is gekomen.

Het feit dat de casemanagers apart van elkaar verschillende taken uitvoert kan verklaren waarom de praktische hulpverlening dubbel gedaan wordt. Ik heb het idee dat er bij voornamelijk de casemanagers onduidelijkheid bestaat over de taken. Ik heb dit idee verkregen omdat de casemanagers in drie groepen verdeeld lijken. De een werkt vraaggericht vanuit het vrouwenhandelslachtoffer, de ander via het reguliere hulpverleningstraject en de laatste groep vanuit de plaatsende instantie. Dit kan verklaren waarom er verschillend gewerkt wordt vanuit diezelfde functie en de praktische hulpverlening dubbel wordt gedaan.

- *Crisismethodiek*

Vanuit het veldonderzoek is gebleken dat alle casemanagers de crisismethodiek passend vinden in het werken met vrouwenhandelslachtoffers.

Uit het literatuuronderzoek is naar voren gekomen dat de crisismethodiek wordt ingezet bij cliënten die emoties en het bewustzijn van de situatie slecht kunnen reguleren door opgelopen trauma of tijdelijke crisis. Op de crisisopvang wordt in verschillende stappen met deze methodiek gewerkt. De casemanager taxeert de actuele situatie van de cliënt en maakt een hulpaanbod. Dit hulpaanbod wordt direct in gang gezet wanneer deze in kaart is gebracht. De casemanager neemt, indien nodig, zaken over van de cliënt. De meest urgente zaken wordt als eerste opgepakt. Daarnaast wordt de cliënt structuur en rust geboden.

Ik kan mij voorstellen dat de crisismethodiek als prettig wordt ervaren in het werken met vrouwenhandelslachtoffers. Als er een vrouwenhandelslachtoffer op de crisisopvang opgenomen wordt, bevindt zij zich al in de juridische procedure waar alle vrouwenhandelslachtoffers mee te maken krijgen (hoofdstuk 1.8 Nederlands beleid vrouwenhandel). In deze procedure moeten veel praktische zaken geregeld worden. De meeste vrouwenhandelslachtoffers spreken de Nederlandse

taal niet en zijn niet op de hoogte van hun situatie. In deze situatie lijkt het mij wenselijk om deze zaken van de cliënt over te nemen zoals ook de crisismethodiek beschrijft. Ook het trauma waar de meeste vrouwenhandelslachtoffers mee kampen kan ervoor zorgen dat de cliënt moeite heeft met het reguleren van emotie en zich niet (volledig) bewust zijn van de situatie. Ik vraag mij af of het werken met de crisismethodiek ertoe heeft geleid dat de praktische zaken dubbel wordt gedaan. Als de casemanagers zaken overnemen van de cliënt, bevat dit uit eigen ervaring veelal praktische zaken. De praktische zaken van cliënten van de crisisopvang wordt over het algemeen opgepakt door de sociaal dienstverleners. Ik vraag mij af of de sociaal dienstverleners en de casemanagers volledig op de hoogte zijn van elkaars taken.

- *Toekomstgericht werken*

Vanuit het veldonderzoek is gebleken dat op een na alle casemanagers toekomstgericht werken niet passend te vinden met betrekking tot vrouwenhandelslachtoffers.

Een derde van de casemanagers geeft aan dat zij werken vanuit het reguliere hulpverleningstraject.

Vanuit de literatuur is gebleken dat het reguliere hulpverleningstraject die op de crisisopvang gebruikt wordt, gebaseerd is op toekomstgericht werken. Het toekomstgericht werken op de crisisopvang vertaalt zich in verschillende levensgebieden waar met de cliënt aandacht aan wordt besteed met betrekking tot het beoogde toekomstperspectief.

Ik vind het opvallend dat uit het veldonderzoek is gebleken dat op een na alle casemanagers de toekomst gerichte methodiek niet passend te vinden in het werken met vrouwenhandelslachtoffers. Een derde van alle casemanagers geeft aan volgens het reguliere hulpverleningstraject te werken. Vanuit de literatuur is gebleken dat het reguliere hulpverleningstraject is gebaseerd op toekomst gericht werken. Ik vraag mij af waar de onduidelijkheid zich bevindt. Of het is voor de casemanagers niet geheel duidelijk dat het reguliere hulpverleningstraject gebaseerd is op toekomstgericht werken, of het reguliere hulpverleningstraject wordt gehanteerd op micro- niveau, wat voor mij betekent dat de levensgebieden in het hier en nu besproken worden en niet met het oog op de toekomst.

- *Cultuur*

Vanuit het veldonderzoek is gebleken dat de helft van de casemanagers Multi- cultureel werken inzetten in de hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers.

Tevens is uit het veldonderzoek gebleken dat de helft van de casemanagers aangeeft te weinig expertise te hebben op het gebied van Multi- cultureel werken.

De casemanagers geven aan dat de culturele achtergrond van de vrouwenhandelslachtoffers bepaald dat zij minder toegankelijk zijn dan reguliere cliënten.

In de literatuur heb ik geen aandacht besteed aan het thema cultuur.

Wat voor mij wel als opvallendheid naar voren is gekomen is dat de helft van alle casemanagers aangeeft Multi- cultureel werken in te zetten in de hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers en ook de helft van alle casemanagers aangeeft te weinig expertise te hebben op het gebied van Multi- cultureel werken. Ik vraag mij af of de vrouwenopvang voldoende aandacht besteedt aan Multi- cultureel werken en of de casemanagers en sociaal dienstverleners ook bijgeschoold worden in dit thema. Ik zou het van toegevoegde waarde vinden als hulpverleners in het algemeen, en zeker de hulpverleners op de crisisopvang van een vrouwenopvang bijgeschoold worden in cultureel werken. In de Nederlandse maatschappij krijgen wij steeds meer te maken met allochtone groeperingen. Ook in de vrouwenopvang is dit naar eigen ervaring terug te zien. Zeker vrouwenhandelslachtoffers zoals ik in deze scriptie gedefinieerd heb, zijn gevormd door hun cultuur. Ik vind dat als een organisatie ervoor kiest om met mensen te werken vanuit verschillende culturen je de werknemers daarvoor moet voorbereiden door middel van bijscholing. Ik vraag mij af of er op de crisisopvang niet teveel gewerkt wordt met een "westerse" methode. Hiermee bedoel ik dat "wij westerlingen" alles

bespreekbaar vinden en maken en daarin misschien te weinig rekening houden met culturen waarin dit niet vanzelfsprekend is.

- *Trauma*

Uit het veldonderzoek is gebleken dat op een na alle casemanagers aangeven verschil te ervaren in het werken met vrouwenhandelslachtoffers en reguliere cliënten. Zij geven aan dat het trauma van de vrouwenhandelslachtoffers ervoor zorgt dat de gesprekken oppervlakkiger zijn dan met reguliere cliënten. Tevens geven zij aan dat vrouwenhandelslachtoffers minder toegankelijk zijn dan reguliere cliënten.

Uit de literatuur is gebleken dat vrouwemhandelslachtoffers veelal getraumatiseerd zijn door wat hen overkomen is. Genoemd wordt dat het trauma waar veel slachtoffers mee kampen vergeleken kan worden met een posttraumatisch stresstoornis.

Het trauma van de slachtoffers zou mijn inziens kunnen verklaren waarom de crisismethodiek als prettig wordt ervaren door de meeste casemanagers. Het trauma van de slachtoffers kan ervoor zorgen dat zij emoties niet goed kunnen reguleren en niet in staat zijn zelfstandig hun zaken te regelen. Ik vind het erg gepast om de crisismethodiek in deze situaties toe te passen. Ik vraag mij af of de crisisopvang wel over moet; schakelen naar het reguliere hulpverleningstraject, gebaseerd op toekomst gericht werken. Ik ben van mening dat een trauma wat vergeleken kan worden met een posttraumatisch stresstoornis niet in een aantal weken (tijdens het verblijf op de crisisopvang) in kracht minder zal worden. Dit kan verklaren waarom de hulpverleners van de crisisopvang aangeven wel de crisismethodiek passend te vinden en toekomst gericht werken, door een groot deel niet. Net als het thema cultuur is trauma een thema waarvan ik vindt dat het meer aandacht verdient in "hulpverleningsland". Zeker op de crisisopvang ben ik van mening dat de hulpverleners bijgeschoold moet worden in het herkennen van een trauma. Ik ben van mening dat "reguliere" hulpverleners niet daadwerkelijk aan het werk moeten met het trauma, maar wel in staat moet zijn deze te herkennen. De maatschappij wordt naar mijn idee steeds wreder wat: ervoor zorgt dat trauma's bij personen toeneemt. Ik vind dat de crisisopvang hier meer aandacht aan mag besteden, zeker als je als organisatie ervoor kiest om met getraumatiseerde personen te werken.

- *Doelgroep*

Vanuit het veldonderzoek is gebleken dat de meningen verdeeld zijn over vrouwenhandelslachtoffers als doelgroep van de vrouwenopvang. De voorstanders hebben voornamelijk als argument dat de reden van aanmelding valt onder relationeel geweld. De tegenstanders hebben voornamelijk als argument dat er niet voldoende expertise in huis is om te werken met deze doelgroep en vragen zich af voor wie zij werken, voor de plaatsende instantie of voor de cliënt.

In de literatuur heb ik onderzoek gedaan naar de gevolgen van vrouwenhandel. Zowel naar de sociale gevolgen en de psychische gevolgen. Gebleken is dat zowel sociaal als psychisch de gevolgen enorm zijn. Veel slachtoffers kampen met ongereguleerde emoties en zelfs trauma's. Ook de sociale gevolgen kunnen bepalend zijn of het slachtoffer zichzelf nog wel kan redden. Tevens is uit de literatuur naar voren gekomen dat vrouwenhandelslachtoffers hulp nodig hebben, en er zelfs recht toe hebben.

Ik vraag mij af of de verdeeldheid van de casemanagers over vrouwenhandelslachtoffers als doelgroep zichtbaar is. Ik vraag mij af of collega's van eikaars visie m.b.t. opname van deze groep op de hoogte zijn.

Ik ben van mening dat vrouwenhandelslachtoffers passend zijn voor een vrouwenopvang, mits de hulpverleners opgeleid zijn in de daarbij behorende thema's als cultuur en trauma. Het zou naar mijn idee goed zijn als er een geschikte methode ontwikkeld wordt die aansluit op de problematieken van vrouwenhandelslachtoffers.

"onwetendheid is de bron van alle kwaad"
(Socrates, 470-399 v. Chr)

Deel 4: Samenvatting

De gevolgen van vrouwenhandel is enorm. Uit de cijfers is naar voren gekomen dat het aantal slachtoffers jaarlijks groeit, wat betekent dat ook de criminaliteit op dit gebied groeit. De criminele netwerken bereiden zich uit en veranderen vaak van methoden. Dit zorgt ervoor dat zij moeilijk grijpbaar worden voor politie en justitie.

Voor de meeste slachtoffers zijn de sociale en psychische gevolgen een probleem. De dwang, misleiding en geweld die op de slachtoffers toegepast zijn kunnen resulteren in een trauma. Hierdoor kunnen de slachtoffers vaak slecht of niet voor zichzelf opkomen.

Het opgelopen trauma uit zich vaak in angst, wantrouwen, verdriet, schaamte, schuldgevoelens en problemen met woede en agressie.

De slachtoffers worden onder gebracht in een opvang waar zij passende hulpverlening mogen verwachten.

Stichting Vrouwenopvang Overijssel biedt hulpverlening aan slachtoffers van relationeel geweld, waar ook vrouwenhandelslachtoffers ondervallen. Vrouwenopvang Overijssel werkt aan het herstel van de maatschappelijke positie van de slachtoffers. De stichting werkt toekomst- en vraaggericht en gaat uit van de eigen verantwoordelijkheid en mogelijkheden van de slachtoffers. Daarbij staat het werken aan een toekomstperspectief voorop. Ik vind dit niet geheel aansluitend in het werken met vrouwenhandelslachtoffers. Uit het literatuuronderzoek is naar voren gekomen dat vrouwenhandelslachtoffers vaak niet weten hoe zij verder moeten en al weet het slachtoffer wat zij voor de toekomst zou willen, is het een ander, in dit geval het OM/ IND die beslist over de toekomst van de vrouw op het gebied van verblijf in Nederland.

Wat voor mij als eerste opvallendheid naar voren is gekomen vanuit het literatuuronderzoek is de complexiteit van het vrouwenhandel fenomeen. Dit begint voor mij al bij de vormen die niet bij prostitutie begint en eindigt, maar zich ook uitspreidt naar andere arbeidssectoren. De onwetendheid van de slachtoffers is enorm en stopt niet bij de valse voorwendselen die door de handelaren geschept worden. Eenmaal aan het werk in Nederland is voor vele slachtoffers niet duidelijk dat hun fundamentele rechten geschonden worden.

Het Nederlandse beleid vrouwenhandel is nog jong (2003) en dat is onder andere te merken aan de vele veranderingen die nog jaarlijks plaats vinden. Daarnaast is de bedenktijd een belangrijke fase voor de slachtoffers waarin zij de mogelijkheid krijgen om na te denken over het wel of niet doen van aangifte. Deze bedenktijd is een recht, dat naar mijn idee niet bij iedere hulpverlenende instantie even goed geïntegreerd is. Het strafrechtelijke proces waar het slachtoffer aan mee moet werken indien zij wel aangifte heeft gedaan bevat nog veel onwetendheden voor slachtoffers.

Opvallend is dat het onmogelijk is een betrouwbare schatting te maken van de omvang van vrouwenhandel. Het aantal meldingen en landen van herkomst wordt netjes door de nationaal rapporteur bijgehouden, maar de omvang van de ongeregistreerde slachtoffers blijft een raadsel. Men vermoedt dat de geregistreerde slachtoffers het puntje van de ijsberg betreft. Dit is een zeer zorgelijke situatie.

De werkwijze die afdelingcrisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel voornamelijk hanteert in de hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers is voornamelijk gebaseerd op de crisismethodiek en toekomstgericht werken. Hier heb ik mijn vraagtekens bij omdat geen van de genoemde methoden specifieke aandacht besteden aan het trauma waar vele vrouwenhandelslachtoffers mee kampen. Ik ben van mening dat er in de hulpverlening meer aandacht moet zijn en ook meer expertise op het gebied van trauma en cultuur. Daarbij vind ik het nodig dat dit gespecificeerd wordt in trauma's naar aanleiding van mensenhandel en werken in niet gelegaliseerde arbeidssectoren.

Deel 5: Conclusie

Vanuit de vraagstelling van dit onderzoek;

"Hoe sluit de hulpverlening aan die afdeling crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel biedt aan vrouwenhandelslachtoffers?"

> **De hulpverlening die afdeling crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel biedt aan vrouwenhandelslachtoffers sluit gedeeltelijk aan op de problematiek van vrouwenhandelslachtoffers.**

- Ik concludeer naar aanleiding van mijn onderzoek dat de gebruikte crisismethodiek in de hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers aansluit op de problematiek van vrouwenhandelslachtoffers.
- Ik concludeer naar aanleiding van mijn onderzoek dat afdeling crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel te weinig expertise in huis heeft met betrekking tot trauma en cultuur om aansluitend hulp te verlenen aan vrouwenhandelslachtoffers die te maken hebben met ernstige sociale en/ of psychische gevolgen in de vorm van trauma.
- Ik concludeer dat de meerderheid van de hulpverleners van de crisisopvang de toekomstgerichte methodiek niet passend vinden in de hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers.

Overige conclusies naar aanleiding van dit onderzoek;

- Vrouwenhandel is een complex fenomeen waar op beleidsmatig niveau veel veranderingen spelen.
- Het is onmogelijk een betrouwbare schatting te maken van het aantal vrouwenhandelslachtoffers.
- Het overgrote deel van vrouwenhandelslachtoffers kampen met trauma's die zij opgelopen hebben in een situatie waarin dwang, misleiding en geweld een terugkerend fenomeen is geweest.

6 Aanbevelingen

Naar aanleiding van mijn conclusies beveel ik de crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel het volgende aan;

- *Deskundigheidsbevordering*

Ik doe als aanbeveling naar de crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel om te werken aan deskundigheidsbevordering op het gebied van trauma en cultuur, eventueel toegespitst op de problematiek van vrouwenhandel.

Trauma

Met betrekking tot trauma vind ik het belangrijk dat de hulpverleners van de crisisopvang in staat zijn een trauma, naar aanleiding van opgedane traumatische ervaringen, te herkennen bij cliënten in het algemeen.

Cultuur

Met betrekking tot cultuur vind ik het belangrijk dat de hulpverleners van de crisisopvang in staat zijn culturele aspecten te onderscheiden van psychische aspecten.

- *Teamvergadering*

Ik doe als aanbeveling naar het team crisisopvang van Vrouwenopvang Overijssel om een samenkomen te organiseren waarin gesproken wordt over de doelgroep vrouwenhandelslachtoffers en de opname hiervan.

Deskundigheidsbevordering

Met betrekking tot deskundigheidsbevordering vind ik het belangrijk dat er geverifieerd wordt welke behoeftes er liggen bij de hulpverleners om te werken aan deskundigheidsbevordering op het gebied van vrouwenhandel en trauma en cultuur.

Werkwijze

Met betrekking tot de werkwijze vind ik het belangrijk dat er gesproken wordt over de werkwijze van de hulpverleners in de hulpverlening aan vrouwenhandelslachtoffers. Als aandachtspunt zal in aanbevelen hiaten en gebruikte methodieken bespreekbaar te maken en suggesties te doen ten aanzien van het wegnemen van eventuele hiaten.

atuurlijst

- Albrecht, M. (2006). *Hulpverlening aan slachtoffers van Mensenhandel, een praktische handreiking* (Tweede druk). Amersfoort: DAV studio Fenna Westerdiep.
- Baarda, Dr. D.B., Goede, Dr.M.P.M. de. & Teunissen, Dr. J. (2005). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek* (Tweede geheel herziene druk). Groningen: Wblters- Noordhoff bv.
- Bouwkamp, R. & Vries, S. de. (1992). *Handboek psychosociale therapie*. Utrecht: De Tijdstroom.
- Brinkman, F. & Berg, R. van den. (2003). *Crisishulpverlening* (Tweede, herziene druk). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Dijke, A. van. & Terpstra, L. (2008). *Waar zijn we mee bezig?*. Maatwerk, 2008, nr. 1, pp. 15-18.
- Franssen, M. (1994). *Zicht op vrouwenhandel*. Utrecht: SWP
- Heel, A. van. & Warmer, S. (1997). *Gericht op de toekomst*. Utrecht: NIZW uitgeverij.
- Heyman, T. & Pols, G. (1998). *Ingrijpen zonder geweld*. Bussum: Coutinho.
- Korvenius, A.G. (2004). *Mensenhandel, Derde rapportage van de Nationaal Rapporteur*. Den Haag: NRM
- Korvenius, A.G. (2005). *Mensenhandel, Vierde rapportage van de Nationaal Rapporteur*. Den Haag: NRM
- Lonkhuijzen, Mw. Drs. A. van. (1997). *Vademecum Psychosociale Informatie*. Utrecht: NIZW uitgeverij.
- Meerhof, R. (18 oktober 2007). *Soepeler regels voor slachtoffers uitbuiting (p.3)*. De Volkskrant.
- Mönnink, H. de. (2005). *De gereedschapskist van de maatschappelijk werker* (Tweede, lichtgewijzigde druk). Maarssen: ELSEVIER Gezondheidszorg.
- Parvani, J. & Burgt, K. van der. (2007). *Als je het mij vraagt*. Maatwerk, 2007, nr.79, pp.23.
- Prins, T. (2003). *Strategisch beleidskader 2003-2006*. Zwolle: stichting Vrouwenopvang Overijssel.
- Spanjaard, H. (1996). *Handleiding bij de vertrekscholing*. Utrecht/Amsterdam: pedagogisch instituut.
- Steege, M. van der. (2003). *Gewoon goed hulpverleners*. Utrecht: NIZW uitgeverij.
- Steehouder, M. & Jansen, C. & Maat, K. & Staak, J. van der. & Vet, D. & Witteveen, M. & Woudstra, E. (1999). *Leren communiceren* (Vierde druk). Groningen: Wolters- Noordhoff.
- Stichting Tegen Vrouwenhandel. (2004). *Jaarverslag 2004*. Amersfoort: DAV studio Fenna Westerdiep.
- Stichting Tegen Vrouwenhandel. (2006). *Jaarverslag 2005*. Amersfoort: DAV studio Fenna Westerdiep.
- Stichting Tegen Vrouwenhandel. (2007). *Helpdesk STV*. Amersfoort: DAV studio Fenna Westerdiep.
- Veldhuysen, C. (2008). *Malburgen: vertrouwenspersonen tegen huiselijk geweld*. Forum Magazine, 2008, nr. 3, pp. 5-6.
- Vrouwenopvang Overijssel. (2006). *Werkboek Toekomstgericht werken Crisisopvang*. Zwolle: Vrouwenopvang Overijssel.
- Ziverte, A. (2005). *Valse Belofte*. Amsterdam: Pimento BV.
- Internetsite mensenhandel.nl. (2002). *STV Nieuws*. Amersfoort.
- Internetsite politie.nl. (2007).
- Internetsite Justitie.nl. (2002). *Eerste rapportage nationaal rapporteur mensen: meer mogelijkheden voor aanpak mensenhandel*. Persbericht 13 mei 2002.
- Internetsite Justitie.nl. (2007)
- Internetsite b9-regeling.info. (2007).